

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

**Studijní obor
(kombinace):** Penitenciární péče

VYŽIVOVACÍ POVINNOST K DÍTĚTI THE CHILD MAINTENANCE

Bakalářská práce: 09-FP-KSS-4065

Autor:

Marek RATAJ

Podpis:

.....

Adresa:

Na Kopečku 1262/14

470 01, Česká Lípa

Vedoucí práce: doc. PaedDr. PhDr. Ilona Pešatová, Ph.D.

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
59	4	0	10	33	2/1 CD

V Liberci dne:

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Marek Rataj
adresa: Na Kopečku č.p. 1262/14, Česká Lípa, 470 01
studijní obor (kombinace): Penitenciární péče
Název BP: **VYŽIVOVACÍ POVINNOST K DÍTĚTI**
Název BP v angličtině: **THE CHILD MAINTENANCE**
Vedoucí práce: doc. PaedDr. PhDr. Ilona Pešatová, Ph.D.
Termín odevzdání: 15. 4. 2010

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 20. 3. 2009

děkan

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): Marek Rataj

Datum: _____

Podpis: _____

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 15. 3. 2010

Marek RATAJ

Poděkování:

Nejdříve bych chtěl poděkovat vedoucí bakalářské práce paní doc. PaedDr. PhDr. Iloně Pešatové, Ph.D. za její spolupráci, odborné vedení, věcné připomínky a trpělivost v průběhu společné práce.

Dále bych chtěl poděkovat kolegům, kteří mi poskytli cenné informace, které přispěly k plnohodnotnosti celé práce, a své manželce Ivetě i dceři Klárce, které byly shovívavé, ohleduplné a chápavé k množství času, který jsem strávil při psaní této bakalářské práce.

Tuto práci věnuji in memoriam své babičce, které tímto děkuji za její obrovskou a srdečnou podporu při mém studiu.

Název bakalářské práce: Vyživovací povinnost k dítěti

Název bakalářské práce: The Child Maintenance

Jméno a příjmení autora: Marek Rataj

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2009/2010

Vedoucí bakalářské práce: doc. PaedDr. PhDr. Ilona Pešatová, Ph.D.

Resumé

Bakalářská práce se věnovala problematice vyživovací povinnosti k dítěti. Cílem bylo zmapovat problematiku v současném právním rámci a to v rovině občansko-právní i rovině trestní.

V teoretické části bylo popsáno z jakých pramenů práva vychází samotná vyživovací povinnost, ať už z občanského či trestního práva. Dále byly popsány jednotlivé druhy vyživovacích povinností, kdy stěžejní částí byla problematika vyživovací povinnosti k dětem, byl popsán vznik, průběh, trvání, zánik, rozsah a subjekty, jejich specifika, charakteristiky, vztahy mezi jednotlivými druhy výživy, jakou plní společenskou funkci, jaké je opora v zákoně o rodině, občanském právu, trestním právu. Byla popsána trestní stránka neplnění si vyživovací povinnosti, o jaký se jedná trestní čin, jeho důvody a sankce, a dále i možnosti dodatečného splnění si svojí vyživovací povinnosti.

Praktická část byla zaměřena na ověření tří předem stanovených předpokladů a jejich vyhodnocení za využití obsahové analýzy empirických dat ze spisové dokumentace. Práce se zabývala rozбором podílu jakým se na neplnění vyživovací povinnosti podílejí neekonomicky aktivní osoby, dále jaký je podíl těchto osob s trestní minulostí a v neposlední řadě jak využívají institutu účinné lítosti.

V závěru práce byly shrnuty a zhodnoceny všechny zjištěné skutečnosti a přínos práce pro teorii a praxi. Celá práce byla ukončena navrhovanými opatřeními.

Klíčová slova: trestný čin, zanedbání povinné výživy, účinná lítost, rodina, dítě, výživa, subjekty výživy, vznik, rozsah a zánik výživy, charakteristika výživ.

Summary

This bachelor thesis deals with the child support problems. The goal was to map over the problems under current law from the civil as well as the criminal point of view.

In the theoretical part the sources of law have been described which the child support duty comes from (civil law, criminal law). The duties to support have been described, the focus was on the child maintenance. Establishment, process, duration, expiration and scope have been described as well as the subjects, their specifications, characteristics, relationships between the particular maintenance kinds, the social function they have, with references to the Family Act and the Civil and Crown Law. The criminal aspects of the default (non-payment by the debtor) have been described, what penal offence it is, its reasons and sanctions, and furthermore the possibilities how to meet one's support obligation by subsequent payments.

The practical part focused on verification and evaluation of three pre-set assumptions using content analysis of empiric data coming from the trial court records. The work analyses the proportion of working / not working people in default of a child maintenance, furthermore the proportions of those persons with a record, and last but not least the way how the active repentance is being used.

All the findings and the contribution of the work for the theory and the practice have been summarized and evaluated in the closing part. Proposed measures close the work.

Keywords: penal offence, culpable negligence, active repentance, family, child, maintenance, subjects of support, establishment, scope and expiration of support, characteristics of arts of support.

Zusammenfassung

Die Bakkalaureusarbeit widmet sich der Problematik von der Unterhaltspflicht zum Kind. Das Ziel war die Problematik in gegenwärtigem Rechtsrahmen zu vollschreiben. Und zwar in der bürgerrechtlicher und strafrechtlicher Ebene.

In dem theoretischen Teil wurde beschrieben aus welchem Quellfluss von Recht alleinige Unterhaltspflicht hervorhet. Gleich ob es sich aus dem bürgerlichen oder strafrechtlichen Recht ergibt. Weiter wurden einzelne Arten der Unterhaltspflichten beschrieben, wo Hauptteil der Problematik die Unterhaltspflicht zum Kind ist, mit Beschreibung von der Entstehung, des Ablaufs, der Dauer, des Verfalles, des Umfangs und Beschreibung der einzelnen Subjekte mit ihren Spezifikum und Charakterschilderungen, der Verhältnisse zwischen einzelnen Nahrungsarten, welche eine Funktion in der Gesellschaft erfüllt, welche Stütze in dem Familiengesetz, bürgerlichem Recht und dem Strafrecht ist. Es wurde die strafrechtliche Seite von Nichterfüllung der Unterhaltspflicht, um welche Straftat es sich handelt beschrieben, deren Ursachen und folgende Sanktionen. Und weiter auch die Möglichkeiten von nachträgliche Erfüllung seiner Unterhaltspflicht.

Der Praktische Teil konzertriert sich auf die Rückprüfung der drei vorherbestimmten Voraussetzungen und ihre Auswertung bei der Verwendung der Analysen von empirischen Daten aus der Aktendokumentation. Die Arbeit beschäftigt sich mit der Analyse des Anteils, der ökonomisch passiven Personen an Nichterfüllung von Unterhaltspflicht. Weiter welcher Anteil von diesen Personen mit strafrechtliche Vergangenheit ist und nicht zuletzt wie sie das Institut der tätigen Reue hier ausnutzen.

In dem Abschluss der Arbeit wurden alle festgestellten Tatsachen und der Beitrag von dieser Arbeit für die Theorie und die Praxis zusammengefasst und ausgewertet. Die ganze Arbeit wurde mit Massnahmenvorschlag beendet.

Schlüsselwörter: Straftat, Verwahrlosung von Pflichtnahrung, tätige Reue, Familie, Kind, Nahrung, Nahrungsobjekte, Entstehung, Umfang und Untergang von Nahrung, Charakterschilderungen von Nahrung.

OBSAH

ÚVOD	10
1 TEORETICKO-METODOLOGICKÁ ČÁST	11
1.1 Právní předpisy upravující výživné.....	11
1.2 Druhy vyživovací povinnosti	12
1.2.1 Vyživovací povinnost rodičů vůči dětem.....	13
1.2.1.1 Vznik vyživovací povinnosti.....	13
1.2.1.2 Charakteristika vyživovací povinnosti	13
1.2.1.3 Trvání vyživovací povinnosti.....	14
1.2.1.4 Zánik vyživovací povinnosti	14
1.2.1.5 Rozsah vyživovací povinnosti.....	15
1.2.1.6 Odůvodněné potřeby dítěte	15
1.2.1.7 Rodičovská odpovědnost.....	16
1.2.1.8 Subjekty vyživovací povinnosti	17
1.2.2 Vyživovací povinnost dětí vůči rodičům.....	17
1.2.3 Vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými.....	18
1.2.4 Vyživovací povinnost mezi manžely	19
1.2.5 Příspěvek na výživu rozvedeného manžela.....	20
1.2.6 Příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce	20
1.3 Pojem výživného.....	21
1.4 Společenská funkce výživného	22
1.5 Právní povaha výživného.....	23
1.6 Rozsah výživného	23
1.7 Vzájemný vztah jednotlivých druhů výživného	24
1.8 Plnění vyživovací povinnosti	24
1.9 Promlčení výživného	25
1.10 Pojem trestného činu.....	26
1.11 Trestný čin zanedbání povinné výživy	28
1.12 Zvláštní ustanovení o účinné lítosti.....	29
1.13 Nový trestní zákoník	30

2 EMPIRICKÁ ČÁST - STATISTICKÁ KVANTITATIVNÍ ANALÝZA DAT	33
2.1 Cíl analýzy dat... ..	33
2.2 Předpoklady	34
2.3 Použitá metodologie	35
2.4 Popis zkoumaného vzorku	36
2.5 Interpretace získaných dat	37
2.5.1 Celková kriminalita	37
2.5.2 Kriminalita v České Lípě za rok 2008	38
2.5.3 Podíl pohlaví na trestném činu	39
2.5.4 Věkové rozložení pachatelů	39
2.5.5 Pracovní poměr pachatelů	40
2.5.6 Trestní minulost.....	42
2.5.7 Stávající právní kvalifikace	43
2.5.8 Důvody neplacení výživného	44
2.5.9 Způsob ukončení trestního řízení	47
2.6 Vyhodnocení předpokladů	50
3 ZÁVĚREČNÉ SHRUTÍ.....	53
4 NÁVRH NA OPATŘENÍ	55
5 SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	56
PŘÍLOHY	

ÚVOD

V současné době pracuji jako vrchní inspektor na obvodním oddělení Policie České republiky ve složce pořádkové uniformované policie, kdy u Policie ČR pracuji již 8 let. Pro svoji bakalářskou práci jsem si vybral problematiku zanedbání povinné výživy ve vztahu k dítěti, neboť na současné pozici jsem veden jako zpracovatel trestních spisů. Pracuji s trestními spisy, kde jsou většinou známí pachatelé či jsou zde alespoň stopy vedoucí k jejich dopadení. Jedná se většinou o trestné činy proti rodině a mládeži a trestné činy proti životu a zdraví s trestní sazbou do 3 let odnětí svobody. Právě tato problematika je stěžejní součástí mé práce.

V bakalářské práci v teoretické části se za pomoci odborných informačních zdrojů a vlastní zkušenosti pokusím popsat současnou problematiku zanedbání povinné výživy a to z roviny občanskoprávní, kde se takové zanedbání řeší před civilním soudem. A dále z roviny trestní, která se projednává před orgány činnými v trestním řízení, a která mnohdy následuje, pokud není věc vyřešena civilním soudem.

Hlavním cílem v praktické části je analýza trestních spisů ve věci zanedbání povinné výživy na obvodním oddělení v České Lípě. Kdy cílem praktické části bakalářské práce bude ověření stanovených předpokladů, a to za pomoci analýzy trestní spisové dokumentace. Předpokládáme, že nejčastějším motivem vyhýbaní se placení výživného je absence řádného pracovního poměru povinného, dále zda se jedná o opakované (*recivida*) neplacení výživného a jak využívají institutu účinné lítosti.

Doufám, že zpracovaný materiál pomůže hledat další cesty k účinné ochraně před snahami odborné veřejnosti, tuto oblast práva vymanit z trestní odpovědnosti a ponechat ji pouze na občansko-právních vztazích.

TEORETICKO-METODOLOGICKÁ ČÁST

1.1 Právní předpisy upravující výživné

Základní právní úprava vyživovací povinnosti je obsažena v zákoně o rodině.¹ V některých publikacích je vyživovací povinnost označovaná jako alimentární. Z toho vyplývá, že vyživovací povinnost se týká rodiny a rodinných vztahů. Důležitost tohoto zákona spočívá v tom, že upravuje vztahy a podmínky vyživovací povinnosti mezi různými rodinnými subjekty.

„Rodinné právo náleží do práva soukromého, v jehož rámci představuje jednu z jeho základních součástí. I rodinné právo je ovládáno principem rovnosti svých subjektů, ať již jde o rodiče a děti, které vystupují jako nositelé práv a povinností rodinně-právní povahy. Zároveň jde o právo specifické, neboť zahrnuje i úpravu věcí statusových (*osobních práv*), která má zpravidla donucující (*kogentní*)² charakter. Vychází-li se ze stanoviska, že soukromé právo se skládá z několika oborů (odvětví), jejichž základem je občanské právo (tzv. občanské právo v užším smyslu, resp. tzv. obecné právo soukromé), považuje se rodinné právo za jedno z tzv. zvláštních (speciálních) soukromých práv. To mimo jiné znamená, že neřeší-li některou rodinně-právní otázku předpis rodinného práva, použije se k jejímu řešení obecný předpis práva občanského.“³

„Pramen práva o rodině úzce navazuje na občanský zákoník, který je ve vztahu k zákonu o rodině subsidiární, nebo-li podpůrný a upravuje ty otázky rodinného práva, které nejsou řešeny v zákoně o rodině. Zde se vychází z ustanovení § 104 zákona o rodině, kdy lze použít občanského zákoníku jen tehdy, jestliže zákon o rodině nestanoví něco jiného. Tato přednost ustanovení zákona o rodině se vztahuje nejen na občanský zákoník, ale i na jiné předpisy občanskoprávní povahy. Dalším neméně důležitě významným rodinně-právním předpisem je občanský soudní řád, který pojednává o procesních podmínkách určení a případného

¹ Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině (dále jen „*zákon o rodině*“).

² Kogentní (kategorická) právní norma je taková právní norma, u níž není možné se odchýlit od její dispozice, WIKIPEDIE. 2009. [online].

³ KNAPOVÁ, et al, 2002, s. 13.

vymáhání výživného. Vztah zákona o rodině k tomuto předpisu není vztahem priority a subsidiarity⁴, ale jde o vztah práva hmotného k právu procesnímu a při řešení jednotlivých problémů je třeba vycházet z ustanovení obou těchto předpisů. Celá oblast výživného se pak dotýká celé řady dalších právních předpisů z oblasti práva sociálního, daňového, zdravotního, pracovního a v neposlední řadě i práva trestního.“⁵

1.2 Druhy vyživovací povinnosti

Právní legislativa České republiky taxativně rozlišuje v zákoně o rodině celkem šest druhů vyživovacích povinností:

- vyživovací povinnost rodičů vůči dětem
- vyživovací povinnost dětí vůči rodičům
- vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými
- vyživovací povinnost mezi manžely
- příspěvek na výživu rozvedeného manžela
- příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce

Rozdělení těchto vyživovacích povinností je určeno na základě vztahu mezi povinným a oprávněným spočívajícím v odlišné významnosti a naléhavosti plnění. Z pohledu právní povahy ke vzniku vyživovací povinnosti stačí existence zákonných podmínek a není již třeba jakékoliv další právní události či jednání. Právní úprava výživného má povahu kogentní právní normy, od které se nelze jakoukoliv dohodou odchýlit, pokud zákon nestanoví něco jiného. Nejsou tedy možné dohody o dalších podmínkách plnění výživného, o změně doby vyživovací povinnosti apod., kdy toto přísluší soudu, který ve věci rozhoduje.⁶

V některých odborných kruzích se bere jako další druh vyživovací povinnosti mezi druhem a družkou. I když tato vyživovací povinnost není výslovně regulována žádným právním předpisem. Zákon o rodině totiž upravuje vyživovací povinnost pouze mezi taxativně vymezené subjekty, mezi které druha a družku nepočítá. Toto právo preferuje rodinu

⁴ Latinský výraz pro podpůrnost. Jde o jednu kategorii z párových výrazů specialita - subsidiarita. V případě, že ze dvou ustanovení, případně dvou skupin ustanovení právních předpisů či ze dvou různých právních předpisů má jeden ve vztahu k druhému povahu předpisu podpůrného, hovoříme o subsidiaritě. Znamená to, že tento subsidiární předpis lze použít jen podpůrně, tedy tehdy, neupravuje-li příslušnou otázku předpis druhý, který v tomto vztahu má povahu předpisu speciálního. *Lexikon hesel*, Sagit. 2009. [online].

⁵ NOVÁ, TĚŽKÁ, 1995. s. 9.

⁶ Volně podle zákona o rodině č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů, změn a doplňků.

založenou na manželství, ale v současné době nejenom u nás, také ve světě se zakládají rodiny nejen formou manželství. Protože rodina může vzniknout také narozením dítěte, kdy toto právo nereflektuje změněné společenské klima. Vznik vyživovací povinnosti je jen mezi těmi subjekty rodinně právních vztahů, které jsou taxativně uvedeny v zákoně o rodině. Z toho vyplývá, že vyživovací povinnost vzniká jen mezi příbuznými v řadě přímé, mezi manžely a rozvedenými manžely.

1.2.1 Vyživovací povinnost rodičů vůči dětem

1.2.1.1 Vznik vyživovací povinnosti

„Vyživovací povinnost rodičů k dětem je nejdůležitějším a nejvýznamnějším druhem vyživovací povinnosti. Proto ji zákon o rodině mezi jednotlivými druhy uvádí na prvním místě.“⁷

Z tohoto důvodu bude podrobněji popsána, neboť se jedná o stěžejní téma bakalářské práce.

Její společensko–ekonomická funkce je ve srovnání s dalšími vyživovacími povinnostmi závažnější. Vyživovací povinnost vzniká zásadně se vznikem rodičovského právního vztahu, tj. u matky okamžikem narození dítěte a u otce na základě určení otcovství. Tato povinnost je jím stanovena bez ohledu na to zda jsou manžely či nikoliv. Vzniká totiž vždy ze zákona, a proto není nutné, aby o jejím vzniku rozhodoval soud. Soud do tohoto vztahu vstupuje až v době, kdy se rodiče nedohodnou na výživném, pak soud stanoví konkrétní rozsah vyživovací povinnosti na základě obecných kritérií.⁸

1.2.1.2 Charakteristika vyživovací povinnosti

„Jedná se o nejdůležitější vyživovací povinnost, neboť se plněním této povinnosti zajišťuje zdravý vývoj příští generace. Tato vyživovací povinnost se týká prakticky každého dítěte, zatímco ostatní vyživovací povinnosti jsou zpravidla spojeny s určitou situací oprávněného, která odůvodňuje poskytování náhrady osobních potřeb. Naopak případy, kdy výživa dítěte je zajišťována jinak než plnění výživové povinnosti rodičů, jsou výjimkou. Základní podmínkou a předpokladem vyživovací povinnosti mezi rodiči a dětmi je pouze to, aby zde existovalo příbuzenství v přímé linii v prvním stupni. Základem vyživovací povinnosti rodičů k dětem je

⁷ NOVÁ, TĚŽKÁ, 1995. s. 61.

⁸ NOVÁ, TĚŽKÁ, 1995. s. 61.

tedy jejich osobní vztah mezi nimi. Jde o vztah, který může existovat pouze mezi těmito příbuznými a je vždy spojen s vyživovací povinností. Za trvání tohoto vztahu nejsou rodiče zproštěni své vyživovací povinnosti ani tehdy, jsou-li jejich rodičovská práva k dítěti omezena, anebo jestliže byli rodičovských práv zbaveni. Zde zákon nerozlišuje mezi zletilými a nezletilými dětmi.“⁹

1.2.1.3 Trvání vyživovací povinnosti

„Vyživovací povinnost rodičů k dětem trvá zásadně po celou dobu trvání právního vztahu mezi rodičem a dítětem, kdy existence vyživovací povinnosti rodičů není vázána na skutečnost, zda jsou či nejsou nositeli rodičovské odpovědnosti. Tato povinnost v zásadě trvá až do doby, dokud dítě není schopno se samo žít. Tato schopnost není taxativně vázána na dosažení určité věkové hranice, konkrétně ani na dosažení zletilosti.“¹⁰

1.2.1.4 Zánik vyživovací povinnosti

„Vyživovací povinnost tedy může zaniknout i před dosažením zletilosti. Také povinnost plnění automaticky nezaniká absolvování povinné školní docházky, protože to absolutně neznačí, že dítě je schopno samo se žít. Tato povinnost bude trvat po celou dobu přípravy na budoucí povolání, kdy tato příprava musí být vzhledem k osobním schopnostem a možnostem dítěte smysluplná a přiměřená. Dále jsou zde zdravotní důvody, kdy se dítě nemůže připravovat na své budoucí povolání, v tomto případě trvá vyživovací povinnost rodičů po celou dobu života. Dalším způsobem ukončení vyživovací povinnosti je uzavření manželství, protože zde vzniká vyživovací povinnost mezi manžely.

Vyživovací povinnost rodičů by zůstala zachována jen podpůrně v případě, že by manžel nebyl schopen zabezpečit v potřebném rozsahu druhého manžela. Vyživovací povinnost zaniká též osvojením jejich dítěte, v tomto případě přechází vyživovací povinnost na osvojitele. V neposlední řadě, kdy zaniká vyživovací povinnost se jedná o smrt dítěte či rodičů. U vyživovací povinnosti, která byla již ze strany rodičů vůči dítěti ukončena z důvodů, že již dítě nabylo schopností se samo o sebe postarat a žít, ale vzhledem k tomu, že došlo ke ztrátě této schopnosti, dochází k obnovení vyživovací povinnosti. A to s výjimkou

⁹ NOVÁ, TĚŽKÁ, 1995. s. 62.

¹⁰ HRUŠÁKOVÁ, KRALÍČKOVÁ, 1998. s. 202.

smrti povinného nebo oprávněného a nezrušitelného osvojení, protože ve všech uvedených případech zániku se jedná o pouze relativní zánik vyživovací povinnosti.“¹¹

1.2.1.5 Rozsah vyživovací povinnosti

„Rozsah vyživovací povinnosti vychází závisle na potřebách oprávněného a možnostech povinného. Některé státy stanovují výši výživného dle podílu příjmu povinného jiné zase dle daných tabulek. Současná soudní praxe vychází z takové právní úpravy, kdy je ponecháno určení výše výživného na volném rozhodnutí soudu. Tato úprava sice nejlépe postihuje specifické okolnosti každého konkrétního případu, klade však vysoké nároky na soudní praxi.

Rozsah vyživovací povinnosti rodičů je dán jednak jejich vzájemným poměrem a také na základě obecných kritérií uvedeným v zákoně o rodině. Z toho vyplývá, že vyživovací povinnost mají oba rodiče, ale ne každý stejným dílem, vždy je to na základě jejich schopností, možností a majetkových poměrů.“¹²

Dále se zde přihlíží k tomu, který z rodičů a v jaké míře pečuje o dítě. Z toho pramení, že např. u dítěte útlého věku plní matka zpravidla svou vyživovací povinnost výkonem osobní péče o dítě, zatímco otec plní vyživovací povinnost převážně ve finančních částkách.

1.2.1.6 Odůvodněné potřeby dítěte

„Mezi tyto oprávněné potřeby patří všechny, které jsou nutné pro život kulturního člověka. Takto obecně formulována míra potřeby musí být v každém konkrétním případě konkretizována, protože je závislá na věku dítěte, jeho fyzické a duševní vyspělosti, zdravotním stavu, schopnostech, způsobu přípravy na budoucí povolání a celkové uplatnění ve společenském životě. Výživné není možné omezit jen na potřeby stravování a ošacení, ale slouží i na kulturní, sportovní, rekreační a jiné potřeby na zabezpečení všestranného rozvoje dítěte. K odůvodněným potřebám dětí patří mimo jiné i zajištění potřeby bydlení, z níž lze odvodit právo dětí, aby sdílely s rodiči jejich byt, dokud nebude o potřebu jejich bydlení postaráno jinak. Pro zjišťování oprávněných a odůvodněných potřeb dítěte je vzít v úvahu věk dítěte, neboť s přibývajícím věkem úměrně stoupají oprávněné potřeby dítěte.“¹³

¹¹ HRUŠÁKOVÁ, KRALÍČKOVÁ, 1998. s. 203.

¹² HRUŠÁKOVÁ, KRALÍČKOVÁ, 1998. s. 205.

¹³ HRUŠÁKOVÁ, KRALÍČKOVÁ, 1998. s. 206.

„Schopnosti a možnosti povinného a odůvodněné potřeby oprávněného spolu úzce souvisí a vzájemně se podmiňují. Odůvodněné potřeby dítěte do značné míry závisí na možnostech a schopnostech rodičů. Dlouhodobě je diskutována otázka, jak postupovat v případech, že schopnosti a možnosti povinného rodiče přesahují rámec odůvodněných potřeb dítěte. Tento problém úzce souvisí s vymezením rozsahu vyživovací povinnosti a s diskusí o charakteru výživného. Současná soudní praxe dlouhodobě zastávala stanovisko, že výživné má mít spotřební charakter, to znamená, že má být v takové výši, aby mohlo být spotřebováno. Tento dlouhou dobu kritizovaný stav se stal neudržitelný ve změnách ekonomických podmínkách, kdy po novele zákona o rodině se uvádí, že tam kde to majetkové poměry povinného připouštějí, lze za odůvodněné potřeby dítěte považovat i tvorbu úspor zabezpečujících zejména přípravu na budoucí povolání.“¹⁴

Jsou to potřeby, které nejdou nad rámec běžných potřeb, tyto hmotné i nehmotné statky by oprávněná osoba, v tomto případě dítě, mělo v případě fungující rodiny. Jedná se o zajištění nejzákladnějších potřeb prostřednictvím finančního plnění.

1.2.1.7 Rodičovská odpovědnost

„Výkon rodičovské odpovědnosti se v plném rozsahu přiznává ze zákona o rodině, kdy se jedná zásadně o rodiče. Tato odpovědnost vzniká přímo ze zákona (*ex lege*).¹⁵ Nejtypičtější rysem práv a povinností je, že jejich základem je konkrétní osobní vztah subjektů, v tomto případě na jedné straně rodič a na druhé straně dítě. Z toho vyplývá, že se nepřipouští vzdání se své rodičovské odpovědnosti, neboli práv a povinností. Přeloženo do obecné řeči, nelze se zříci dítěte, jako nelze se zříci rodičů. Tuto rodičovskou zodpovědnost tvoří soubor práva a povinností, která jsou zejména uplatňována při péči o dítě. Jedná se o jeho zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Z těchto povinností je nejvýznamnější vzájemná vyživovací povinnost, kdy se jedná o zákonnou povinnost, kde hraje svoji roli vzájemný vztah. Tato povinnost je jim stanovena bez ohledu na to zda jsou manžely či nikoliv. Z tohoto důvodu proto není nutné, aby o jejím vzniku rozhodoval soud. Soud do tohoto vztahu vstupuje až v době, kdy se rodiče nedohodnou na výkonu svých práv a hlavně povinností vůči dítěti.

¹⁴ HRUŠÁKOVÁ, KRALÍČKOVÁ, 1998. s. 207.

¹⁵ Ze zákona, podle práva, ABZ. slovník cizích slov. 2009. [online].

Nejzákladnější povinností je řádná péče o nezletilé dítě. Když je v zákoně o rodině uváděno, že péče o dítě končí jeho zletilostí, ve výkonu povinnosti přispívat na výživu tato povinnost pokračuje ze zákona do doby samostatnosti dítěte. Výkon rodičovské odpovědnosti se tedy mění v závislosti na jeho věku a potřebách. Tato povinnost se vztahuje na oba rodiče, rozdělením výkonu práv a povinností rodičů vůči dítěti může rozhodnout pouze soud. Kdy rozhodnutí soudu v péči o dítě nejsou konečná, neplatí zde překážka věci rozsouzené, *res-iudicata*¹⁶ a to dojde-li k podstatné změně poměrů (*clausula rebus sic stantibus*).¹⁷ Nežijí-li rodiče dítěte ve společné domácnosti a nedohodnou-li se na stanovení výše výživného pro dítě, může soud i bez jejich návrhu ve věci rozhodnout.¹⁸

1.2.1.8 Subjekty vyživovací povinnosti

„Z povahy výživného na děti vyplývá, že povinným je rodič a oprávněným jeho dítě. Jakékoliv změny v určení těchto subjektů jsou výjimečné a musí se opírat přímo o zákon. Pojem rodič je ovšem chápát ve smyslu právním, tj. že je jím osoba, která má postavení rodiče podle právního řádu. Na osobní povaze vyživovací povinnosti rodičů k dětem nemění nic okolnost, že v některých případech může přejít právo oprávněného na stát. Vyživovací povinnost mají oba rodiče, avšak každý za sebe, nejedná se o solidární závazek, při němž by plnění jednoho z nich zbavovalo druhého v plné výši plnění vyživovací povinnosti. Tento poměr je určován soudem a závisí na jejich schopnostech a možnostech.“¹⁹

1.2.2 Vyživovací povinnost dětí vůči rodičům

„Dítě je povinno zajistit svým rodičům slušnou výživu. Také v tomto případě není rozhodné zda jsou rodiče manžely, zda žijí společně nebo každý zvlášť. Jestliže rodiče mají více než jedno dítě, mají vyživovací povinnost vůči svým rodičům, resp. vůči každému z nich všechny děti. Jejich zavázanost je však dílčí, nikoliv solidární. To znamená, že každé dítě je zavázáno jen takovým dílem, jaký odpovídá poměru jejich schopností, možností a majetkových poměrů ke schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům ostatních dětí. Vyživovací povinnost dítěte vůči rodičům může být založena až dnem, kdy byla podána žaloba o výživné. Pokud

¹⁶ Věc rozsouzená, která je soudem či jiným orgánem veřejné moci pravomocně rozhodnuta, ABZ.slovník cizích slov. 2009. [online].

¹⁷ Zákon nebo smluvní ustanovení, z něhož vyplývá, že trvání určitého právního poměru (určitých práv a povinností) je vázáno na to, že se nezmění okolnosti, za nichž tento právní vztah vznikl, *Co je co*. 2009. [online].

¹⁸ HRUŠÁKOVÁ, KRALÍČKOVÁ, 1998. s. 208.

¹⁹ NOVÁ, TĚŽKÁ, 1995. s. 64.

jde o zánik vyživovací povinnosti dítěte vůči rodičům, lze dovodit, že k němu může dojít nejen proto, že rodiče přestanou výživu ze strany dětí potřebovat, nýbrž také proto, že dítě pozbude schopnosti poskytovat výživné, či dokonce i schopnost se samo živit.“²⁰

„Při určování rozsahu vyživovací povinnosti dítěte vůči rodičům je kromě obecného kritéria mít na zřeteli především to, že na rozdíl o vyživovací povinnosti rodičů k dítěti, je dítě sice povinno zajistit rodičům výživu v celém rozsahu, tj. zajistit jim vše co k životu potřebují, a to bydlením a stravou počínaje a kulturním vyžitím konče, nikoliv však na úrovni shodné s úrovní vlastní, nýbrž pouze v rozsahu tzv. slušné výživy.“²¹

U poskytování výživného je třeba odlišovat od povinnosti dítěte přispívat na úhradu společných potřeb rodiny, jestliže dítě žije ve společné domácnosti s rodiči a má vlastní příjem na rozdíl od povinnosti platit výživné, které je určeno k úhradě osobní potřeb oprávněné osoby, ale jde zde o přiměřenou úhradu společných nákladů rodiny. Tento druh vyživovací povinnosti je v našich podmínkách společnosti spíše výjimečným jevem.

1.2.3 Vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými

„Ačkoliv zákon o rodině upravuje vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými jako zvláštní druh vyživovací povinnosti, nejedná se o vyživovací povinnost v rámci širokého spektra rodinných a příbuzenských vazeb, ale výlučně o vyživovací povinnost mezi příbuznými v řadě přímé. Příbuznými v řadě přímé je třeba rozumět předky a potomky s výjimkou rodičů a dětí. Tato vyživovací však na vzájemnou vyživovací povinnost mezi rodiči a dětmi navazuje. V rámci této vyživovací povinnosti se uplatňuje zásada vzájemnosti a dále dle zásady, že příbuzní vzdálenější mají vyživovací povinnost, jen nemohou-li tuto povinnost plnit příbuzní bližší. Základní předpokladem pro vznik této vyživovací povinnosti je tzv. stav odkázanosti. Tímto stavem se myslí stav, kdy oprávněný není schopen samostatně zabezpečovat a uspokojovat ani své základní potřeby. Z toho vyplývá, že výživné nelze přiznat, bylo-li by to v rozporu s dobrými mravy, neboť toto právo na výživné přísluší oprávněným jen pokud to nutně potřebují. Jsou-li tedy splněny všechny zákonné předpoklady, vzniká vyživovací povinnost přímo ze zákona a to na návrh oprávněného u soudu.“²²

²⁰ HRUŠÁKOVÁ, KRALÍČKOVÁ, 1998. s. 215.

²¹ KNAPOVÁ, et al., 2002. s. 165.

²² HRUŠÁKOVÁ, KRALÍČKOVÁ, 1998. s. 217.

1.2.4 Vyživovací povinnost mezi manžely

Vyživovací povinnost mezi manžely se svojí společenskou funkcí liší od jiných vyživovacích povinností. Zatímco základní funkcí vyživovací povinnosti rodičů k dětem je zajistit zdraví vývoj příští generace a základní funkcí vyživovací povinnosti mezi ostatními příbuznými je zaopatření osob, tak vyplývá vyživovací povinnost manželů ze společenských funkcí rodiny. Mezi hlavní funkce rodiny patří i její hospodářská, spočívající v tom, že rodina tvoří základní ekonomickou jednotkou, jejíž členové společně hospodaří a uspokojují své hmotné i kulturní potřeby.

Tyto potřeby vycházejí ze vzájemného vztahu, kdy je zde třeba aplikovat principy, kterými je charakterizováno manželství. Jde o to, že manželé mají stejná práva a povinnosti, že jsou povinni žít spolu, vzájemně si pomáhat, vytvářet zdravé rodinné prostředí a dále jsou oba manželé povinni se starat o uspokojování potřeb rodiny založené na manželství podle svých schopností a možností. V rámci řádně fungujících rodin nepovažují manželé své povinnosti k sobě za povinnost právní, ale za plnění mravních zásad, vyplývajících z jejich vzájemného vztahu i postavení rodiny ve společnosti. Proto vyživovací povinnost mezi manžely nelze považovat za příkaz morálky, ale za právní povinnost, do jejíž zákonné úpravy se některé morální principy promítají s důležitým korektivním ustanovením, jímž je vzájemná vyživovací povinnost manželů upravena.

V zákoně o rodině je vyživovací povinnost mezi manžely označena jako vzájemná vyživovací povinnost, z toho vyplývá, že vyživovací povinnost k sobě mohou mít jak manžel, tak manželka, což je založeno na principu rovnosti muže a ženy v manželství. Úzké sepětí vyživovací povinnosti mezi manžely s morálními principy způsobuje a vychází to i z aplikace zákona, že výživné nelze přiznat, kdy by to bylo v rozporu se zásadami morálky. Zákonná vyživovací povinnost mezi manžely vzniká uzavřením manželství, kdy tato povinnost trvá až do doby zániku manželství. O výživném mezi manžely soud rozhoduje výlučně jen na návrh.²³

²³ Volně podle NOVÁ, TĚŽKÁ, 1995. s. 143-156.

1.2.5 Příspěvek na výživu rozvedeného manžela

„Zánikem manželství zaniká i vyživovací povinnost mezi manžely. To platí i tehdy, jestliže manželství zaniklo rozvodem. V tomto případě však vznikají předpoklady k založení vyživovací povinnosti jednoho rozvedeného manžela vůči druhému. Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely se od vyživovací povinnosti mezi manžely liší, nejen pokud jde o skutečnosti rozhodné pro vznik a zánik těchto povinností, nýbrž také pokud jde o jejich rozsah. Obě tyto vyživovací povinnosti mají mnoho společného a podobného, a to jak s ohledem na statusový stav, z něhož vycházejí, tak i co se týče jejich poměru k jiným druhům vyživovací povinnosti. Vyživovací povinnost trvá po dobu potřeby, tj. není schopen se sám živit neboli je ve stavu tzv. odkázanosti.

Na základě tohoto principu má povinný manžel pouze přispívat na přiměřenou výživu manžela oprávněného, a to dle schopností, možností a majetkových poměrů druhého manžela. Přiměřenou potřebou je třeba rozumět zajištění veškerých běžných životních potřeb podle konkrétní životní situace oprávněného se zřetelem na jeho osobní situaci. Vyživovací povinnost mezi manžely, resp. právo na výživné zanikají vedle běžných důvodů zániku jako např. pominutí stavu potřeby, resp. odkázanosti. Dále je to na základě zvláštních důvodů, kterým je sňatek oprávněného nebo dohoda rozvedeným manželi o poskytnutí jednorázové částky.“²⁴

1.2.6 Příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce

„Matka má vůči otci svého dítěte, za kterého není provdaná dílčí nároky, kdy se jedná o nárok na příspěvek na výživu a nárok na příspěvek na úhradu nákladů spojených s těhotenstvím a slehnutím. Ačkoliv zákon hovoří pouze o příspěvku na výživu, a to přiměřeném, přesto by výživné mělo být chápáno v širším slova smyslu, tj. tak, aby mohlo pokrýt všechny odůvodněné potřeby matky. Ta přiměřenost příspěvku je tedy odvislá od konkrétní situace a soud musí její výši diferencovat dle aktuální potřeby matky. Předpokladem pro vznik nároku na příspěvek na výživu není, tzv. stav odkázanosti, ale jedná se o skutečnost, že matka v důsledku těhotenství a narození dítěte měla snížené příjmy. U této vyživovací povinnosti je

²⁴ KNAPOVÁ, et al., 2002. s. 171.

limitována doba, po kterou je příspěvek poskytován a to dobou dvou let, kdy začátek hůty je dán nejdříve začátkem těhotenství a nejpozději porodem.“²⁵

„Náklady spojené s těhotenstvím a slehnutím rozumíme především náklady spojené s pořízením těhotenského ošacení a obuvi, jízdného do zdravotnických zařízení a další náklady, které nejsou hrazeny z pojištění matky. Dle judikatury nelze za náklady matky považovat náklady spojené s obstaráváním kočárku, postýlky nebo výbavičky pro dítě. Kdy v tomto případě se jedná o nároky dítěte, které by měly být hrazeny v rámci plnění vyživovací povinnosti rodičů vůči dítěti. Příspěvek na výživu je nutné stanovit v pravidelných, opětuujících se částkách, a to pokud to jde o částky splatné v budoucnu. Co se týká úhrady nákladů spojených s těhotenstvím a slehnutím a výživného za dobu minulou, tj. nejčastěji od doby porodu do rozhodování soudu, mohou být určeny úhrnnou částkou.“²⁶

1.3 Pojem výživného

„Pojem výživného není v zákoně výslovně definován. Ale vychází se z toho, že jeden z nejdůležitějších pojmů rodinného práva je „rodina“. Ta je základem společnosti, plní v ní důležité nezastupitelné funkce, především funkci biologickou, ekonomickou, socializační a emocionální. Výživné je pak projevem ekonomické funkce rodiny. Institut výživného, poskytovaného dítěti, je jedním ze základních institutů rodinného práva. Platná právní úprava definuje výživné jako zákonný nárok dítěte na poskytnutí prostředků k jeho živobytí, a to vůči rodičům, který trvá do té doby, dokud děti nejsou samy sebe schopny žít. Z této úpravy je zřejmé, že se jím rozumí zabezpečování a úhrada osobním potřeb mezi osobami. Pojmovým znakem výživného je tedy jednak to, že jde o majetkovou hodnotu a dále, že jeho základem a vlastním důvodem je existence určitého osobního, rodinného vztahu mezi oprávněným a povinným.“²⁷

Pojmu výživného bývá v právních předpisech a právní praxi užíváno ve dvojím významu (širším a užším). V širším významu se vyživovací povinností označuje celý souhrn práv a povinností, jež vyplývají z celé řady právních předpisů. Vlastní plnění k němuž dochází, bývá také označováno jako „Výživné“, kdy se jedná o význam v užším smyslu. Dvoznačností termínu výživné se lze sotva vyhnout, praktické problémy z ní nevznikají, neboť ze

²⁵ HRUŠÁKOVÁ, KRALÍČKOVÁ, 1998. s. 222.

²⁶ HRUŠÁKOVÁ, KRALÍČKOVÁ, 1998. s. 224.

²⁷ NOVÁ, TĚŽKÁ, 1995. s. 6.

souvislosti, v níž je termínu užito, je téměř patrné, zda jde o výživné v širším smyslu (výživné jako právní institut) či v užším smyslu (výživné jako plnění).²⁸

1.4 Společenská funkce výživného

„Společenské funkce vykazují rozdíly, pokud jde o jednotlivé druhy výživného. Z tohoto hlediska je společensky nejvýznamnější vyživovací povinnost rodičů k dítěti. Zvláštní význam má v tomto rámci zajištění výživy nezletilých. Péče o dítě, jeho výchovu a uspokojování jeho kulturních a hmotných potřeb, zůstává prvořadým úkolem rodiny. Toto je podstatnou náplní její ekonomické funkce jako základní hospodářské jednotky. Přitom v řadě fungujících rodin, pro níž je charakteristické i dobrovolné plnění vyživovacích povinností, dochází k tomu, že je tato povinnost plněna především naturálně a jen doplňkově peněžitými částkami. Naopak tam, kde došlo k rozpadu původní rodiny nebo jiným dysfunkčním projevům, je pravidlem, že výživné je plněno stanovenými peněžitými částkami a naturální plnění jsou pouze doplňky stanovené vyživovací povinnosti.

Úprava vyživovací povinnosti nevyplývá jen ze společensko-ekonomické funkce, ale je podmíněna i mravními názory společnosti. Každá právní úprava je sice více nebo méně určitým druhem ovlivňována morálním vědomím, ale vztah mezi právem a morálkou je v různých oblastech právního řádu velmi rozdílný. Ovlivňování právní úpravy výživného morálními názory společnosti spočívá zejména v tom, že právní úprava vychází ze situace, která je mravními názory společnosti sankcionována jako situace, která je v rozporu s morálkou. Pro úpravu výživného to konkrétně znamená, že zákon usiluje zajistit i pro poruchové případy plnění výživného pravidelně, řádně a v rozsahu, který odpovídá jeho funkci v rodině. Dle ustanovení § 96 odst. 2 zákona o rodině²⁹, výživné nelze přiznat v případě, že by bylo v rozporu se zásadami morálky. V naprosté většině případů bude tato podmínka splněna, neboť samotná úprava konkrétních podmínek nároku výživného vychází z morálních zásad.“³⁰

²⁸ NOVÁ, TĚŽKÁ, 1995. s. 7.

²⁹ Zákona o rodině č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů, změn a doplňků.

³⁰ NOVÁ, TĚŽKÁ, 1995. s. 11.

1.5 Právní povaha výživného

„Nárok na výživné a vyživovací povinnost jsou založeny přímo v zákoně. To znamená, že ke vzniku vyživovací povinnosti postačí, aby existovaly podmínky, které zákon stanoví, aniž by k tomu musely přistoupit jakékoliv další právní skutečnosti. Výživné, i když je samostatným nárokem, má ovšem úzký vztah k jiným institutům rodinného práva. Právní předpisy, které upravují výživné, mají kogentní povahu, nemohou být tedy měněny dohodou mezi oprávněným a povinným, neboť z hlediska oprávněného jde o nezadatelné osobní právo a z hlediska povinného o povinnost, která nemůže být omezena ani vyloučena. V tomto případě je třeba výživné považovat za osobní právo, vyplývající z rodinně-právních vztahů, i když plnění, kterým se toto právo realizuje, má majetkovou povahu. V zásadě je vyloučena jakákoliv dispozice s hmotně právním nárokem na výživné. Za hmotně-právní dispozice, které jsou vyloučeny, je třeba považovat všechny dohody, které měnily zákonné podmínky plnění, rozsah i dobu trvání výživného. Má-li jít o výživné, nemůže být ani povinným, ani oprávněným nikdo jiný než ten, kdo je určen zákoně.“³¹

Neschopnost osoby dle zákona povinné zákonem uloženou povinnost plnit výživné není sankciována. Zvláštností vyživovací povinnosti a práva na výživné se projevuje v tom, že vyživovací povinnost je nepřevoditelná a právo na výživné nepromlčitelné.

1.6 Rozsah výživného

„Rozsah výživného musí vycházet ze vzájemné korelace hledisek obecných a zvláštních. V této souvislosti musí být vyživovací povinnost zajištěna tak, aby byl zachován všestranný rozvoj vyživovaných dětí. Pro posouzení odůvodněných potřeb je třeba vzít v úvahu, že toto nelze zužovat jen na poskytování stravy, ale také na zajištění všech osobní potřeb (kulturních a hmotných). Při aplikaci hlediska odůvodněných potřeb je také třeba vycházet z toho, že výživné je jediným a výlučným plněním mezi oprávněným a povinným, z něhož mají být hrazeny náklady na osobní potřeby. Dalším hlediskem, který je relevantní pro rozsah výživného, jsou schopnosti a možnosti povinného. Pod tímto pojmem je třeba rozumět subjektivní a objektivní složku.“³²

³¹ NOVÁ, TĚŽKÁ, 1995. s. 14.

³² NOVÁ, TĚŽKÁ, 1995. s. 15.

Subjektivní složka je dána vlastnostmi, zdravím, vlohami, nadáním i vzděláním povinného. Objektivní složka je pak reálnou možností tyto schopnosti uplatnit vzhledem k prostředí, v němž povinný žije.

„V minulosti existoval právní názor, že výživné zásadně není určeno k tomu, aby z něj byly vytvářeny rezervy pro budoucí potřeby oprávněného. V současné době převládá zásada, že dítě má právo podílet se na životní úrovni svých rodičů, a to obou rodičů. Je-li životní situace jednoho z nich taková, že představuje velmi vysoký životní standard, lze očekávat, že stejný standard umožní též svému dítěti, a to i formou výživného. Rozsah výživného, určený zákonnými hledisky, by měl být totiž zásadně stejný jak v případě, kdy výživné je plněno dobrovolně, tak v případě, kdy je určeno soudem. Možnost změny výživného v případě změny poměrů lze vyjádřit i tak, že platí výhrada „*rebus sic stantibus*“³³, podle níž je soudem stanovené výživné nezměnitelné pouze za stávajících poměrů.“³⁴

1.7 Vzájemný vztah jednotlivých druhů výživného

„Jednotlivé druhy výživného se v některých případech navzájem setkávají tím způsobem, že jsou současně splněny podmínky pro více z nich. V takovém případě se mluví o střetu či konkurenci vyživovacích povinností nebo vztahů na výživné. Z hlediska pořadí jednotlivých druhů vyživovacích povinností při jejich konkurenci má prioritní postavení výživné pro nezletilé dítě. Priorita vyživovací povinnosti rodičů k nezletilým dětem se při vzájemném střetu vyživovacích povinností projevuje tím, že žádná z jiných vyživovacích povinností tuto vyživovací povinnost nemůže předejít. Hlavním smyslem řešení konkurence mezi vyživovacími povinnostmi je úsilí, aby všechny z nich byly odpovídajícím způsobem zajištěny.“³⁵

1.8 Plnění vyživovací povinnosti

„Předmětem vyživovací povinnosti a práva na výživné je plnění výživného. Jednotlivá zákonná ustanovení upravují předmět, resp. povahu toho, co se jako výživné plní, v jakém rozsahu se plní, jakým způsobem a jak dlouho se plní. Jsou zde tři okruhy skutečností, které se navzájem prostupují. Jedná se o odůvodněné potřeby oprávněného, schopnosti, možnosti a

³³ Ustanovení vázící trvání určitého právního vztahu na neměnní se okolnosti, *Co je co*. 2009. [online].

³⁴ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O., 1995. s. 18.

³⁵ NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O., 1995. s. 19.

majetkové poměry povinného, ke kterým má soud přihlídnout při stanovování vyživovací povinnosti. Výraz „přihlídnout“ má na rozdíl od svého běžného významu, v souvislosti s určením rozsahu vyživovací povinnosti a práva na výživné pro soud povahu obecně závazného a vlastně jedině rozhodného kritéria. Proto je možné označit citované ustanovení za kogentní obecně platnou normu, kterou je třeba použít vždy, rozhoduje-li soud o výživném. Kromě tohoto obecného pravidla platí pro jednotlivé druhy vyživovací povinnosti zvláštní pravidla, jež se uplatní dříve než ono obecné pravidlo. Pokud jde o odůvodněnost potřeb oprávněného, lze v současné soudní praxi zaznamenat snahu zachovat limity společenského průměrného standardu a zároveň mít na zřeteli sociální postavení, v němž se nejen oprávněný, nýbrž i povinný nalézají.“³⁶

„Skutkově objektivně i právně vzato nepřekročitelnou hranici přiznání práva na výživné představuje taková, majetková, situace potenciálně oprávněného, který se výživného domáhá, kdy přiznání práva na výživné by již bylo v rozporu s dobrými mravy. Na straně povinného je třeba také zkoumat a posuzovat především jeho schopnosti a možnosti poskytovat výživné, jakož i jeho majetkové poměry. V případě schopností, možností a majetkových poměrů povinného jde zásadně o zjištění a posouzení současné situace. Ve srovnání s jinými druhy plnění je plnění výživného plněním výjimečným. Je zásadně dlouhodobé, setrvalé a opakující se. Zpravidla se plní v penězích a to v pravidelných opakujících se částkách. Povinnost poskytovat výživné i právo této povinnosti odpovídající vznikají rozhodnutím soudu a podle něj za předpokladu, že byly splněny zákonem stanovené podmínky (obecné a zvláštní).“³⁷

1.9 Promlčení výživného

„Při promlčení zákon o rodině vychází z obecnější úpravy, jak je uvedeno v občanském zákoníku, takže při posouzení problematiky promlčení výživného se vychází jak z rodinného práva, tak i z občanského práva s tím, že občanský zákoník bude mít podpůrnou platnost, tj. že jeho ustanovení se budou uplatňovat jen tehdy, jestliže zákon o rodině nestanoví něco jiného. Podstata promlčení je v rodinném právu totožná jako v občanském právu. Toto promlčení spočívá v tom, že po uplynutí určitého času (promlčecí doba) se právo promlčuje, jestliže povinný promlčení namítne.“³⁸

³⁶ KNAPOVÁ, et al., 2002. s. 155.

³⁷ KNAPOVÁ, et al., 2002. s. 156.

³⁸ NOVÁ, TĚŽKÁ, 1995. s. 25.

Taková námitka promlčení je pro soud závazná, takže prakticky promlčení způsobuje neuplatnitelnost práva.

„Prámem na výživné se rozumí výživné v širším smyslu slova, výživné jako celek, kdy dle ustanovení § 98 odstavce 1 zákona o rodině³⁹, se nepromlčuje, že tedy není vůbec předmětem promlčení. To znamená, že právo na výživné (pro budoucnost) může být u soudu s úspěchem uplatněno bez ohledu na to, že po delší dobu nebylo plněno, tedy kdykoliv po dobu kdy trvají podmínky pro uplatnění výživného. Pokud jde o výživné pro nezletilé děti, je možné je uplatnit kdykoliv nejen pro budoucnost, ale i za dobu tří roků nazpět od zahájení řízení, tedy i za dobu minulou. U výživy zletilých je možno toto přiznat jen od zahájení řízení, kdy i pro tyto případy platí zásada „nemo pro praeterito alitur“⁴⁰, (výživné se neposkytuje za dobu minulou), která určitým způsobem modifikuje princip nepromlčitelnosti výživného.“⁴¹

U promlčení se vychází z toho, že samotný nárok na výživné se za splnění zákonných podmínek nepromlčuje. Promlčují se jednotlivá opakující se plnění výživného. Délka promlčecí doby a počátek jejího běhu není upravena v zákoně o rodině, zde se vychází z občanského práva.

1.10 Pojem trestného činu

„Trestný čin je novodobé označení pro jednání, kterým pachatel zásadním způsobem poškozuje nebo ohrožuje státní mocí chráněné zájmy a které proto stát trestá zpravidla vězením nebo jiným způsobem. Termín je morálně indiferentnější náhradou za původně eticko-právní výrazy zločin a přečin. Méně závažný delikt se nazývá přestupek. Trestní právo patří do oblasti práva veřejného, kdy chrání práva veřejnosti či společnosti za pomoci vymezených norem s vytýčením právních vztahů státu a pachatele trestného činu. Jedná se o oblast práva veřejného, kdy jsou chráněny zájmy jednotlivců či skupin, protože ochrana oprávněných nároků, je v zájmu celé společnosti.“⁴²

³⁹ Zákona o rodině č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů, změn a doplňků.

⁴⁰ Nikomu se nedává výživné za uplynulou výchovu, *Leccos*. 2009. [online].

⁴¹ NOVÁ, TĚŽKÁ, 1995. s. 26.

⁴² *Trestný čin*. Wikipedia. 2009. [online].

Pojem **trestného činu** je uveden v trestním zákoně⁴³, kde ustanovení § 3 - trestný čin - je následujícího znění:

1. „*Trestným činem je pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v tomto zákoně.*
2. *Čin, jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je nepatrný, není trestným činem, i když jinak vykazuje znaky trestného činu.*
3. *K trestnosti činu je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li tento zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti*
4. *Stupeň nebezpečnosti činu pro společnost je určován zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobu pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou.*“⁴⁴

Materiální stránka trestného činu je tvořena nebezpečností činu pro společnost. Ta určuje, zda a do jaké míry je trestný čin způsobilý ohrozit nebo porušit společenské zájmy chráněné trestním zákonem, tedy objekt trestného činu.

Formální stránka trestného činu je tvořena znaky uvedenými v trestním zákoně. Zahrnuje dva odlišné typy znaků:

- „obecné, které jsou společné všem trestným činům: požadovaný věk a přičetnost u pachatele, u mladistvých pachatelů vedle toho dále rozumovou a mravní vyspělost,
- typové, jimiž se trestné činy od sebe navzájem odlišují, tj. ty, které jsou uvedeny v příslušné skutkové podstatě trestného činu, a vedle toho dále protiprávnost (tedy podmínka, že nenastala žádná z okolností vylučujících protiprávnost).“⁴⁵

Obecný znak je tedy pro všechny trestné činy jednotný. Typové znaky skutkové podstaty trestného činu jsou určeny objektem, objektivní stránkou, subjektem, subjektivní stránkou a protiprávností.

⁴³ Zákon č. 140/1961 Sb.

⁴⁴ JELÍNEK, SOVÁK, 2004. s. 8.

⁴⁵ Formální znaky, Wikipedia. 2009. [online].

1.11 Trestný čin zanedbání povinné výživy

Trestný čin týkající se neplnění vyživovací povinnosti je v trestním zákoně⁴⁶ uveden ve zvláštní části pod hlavou šest, kdy se jedná o trestné činy proti rodině a mládeži. Trestné činy uvedené v hlavě šesté tvoří jakýsi přechod zájmu společnosti na celku k zájmu společnosti na ochranu zájmu jednotlivců. Obecným objektem trestných činů týkajících se mládeže je zájem společnosti na ochraně mladého člověka. Objektem trestného činu je nárok na výživu, pokud vyplývá ze zákona o rodině.⁴⁷ K tomuto zákonnému znění dále věcně navazuje ustanovení týkající se účinné lítosti.⁴⁸

Předmětný trestný čin je uveden názvem zanedbání povinné výživy. Ustanovení zmíněného paragrafu obsahuje dvě samostatné skutkové podstaty, které jsou uvedeny v odstavci 1,2 a kvalifikovanou skutkovou podstatu, která je uvedena v odstavci 3 pro obě předchozí ustanovení.

- *„Kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.*
- *Kdo se úmyslně vyhýbá plnění své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.*
- *Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, vydá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 oprávněnou osobu nebezpečí nouze.“⁴⁹*

O trestný čin půjde, jestliže neplnění vyživovací povinnosti je soustavné a po delší dobu. V zákoně není sice taxativně stanoveno po jakou dobu má trvat neplnění vyživovací povinnosti, aby byla naplněna skutková podstata trestného činu zanedbání povinné výživy, ale současná ustálená praxe je, že by se mělo jednat o dobu šesti měsíců. I když toto není stěžejní doba, protože v určitých situacích a skutečnostech může dojít k naplnění skutkové podstaty předmětného trestného činu i v kratší době.⁵⁰

⁴⁶ § 213 zákona č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, změn a doplňků.

⁴⁷ Volně podle JELÍNEK, SOVÁK, 2004. s. 208.

⁴⁸ § 214 zákona č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, změn a doplňků.

⁴⁹ JELÍNEK, SOVÁK, 2004. s. 210.

⁵⁰ Volně podle JELÍNEK, SOVÁK, 2004. s. 209.

Znak *zákonná povinnost vyživovat* nebo *zaopatřovat*, který je uveden v předmětném trestném činu zanedbání povinné výživy, je znakem normativní skutkové podstaty.⁵¹

Ustanovení § 213⁵² chrání pouze takový zákonný nárok, který je uveden v zákoně o rodině. Soud při rozhodování a posuzování trestní odpovědnosti pachatele ve věci neplnění zákonné vyživovací povinnosti není vázán rozhodnutím občanského soudního řízení, ve kterém byla tato povinnost stanovena.

Soud musí při rozhodování o trestném činu brát zřetel na všechna potřebná hlediska, jedná se o to zda byl obviněný schopen plnit svoji vyživovací povinnost, zda byl nezaměstnaný a pobíral nějaké sociální dávky, zda se bezdůvodně nevzdal výhodnějšího zaměstnání či nějakého majetkového prospěchu. Dále odpovědnost za trestný čin není vyloučena samotnou skutečností, že obviněný nevěděl, kde se nachází osoba, která je příjemcem plnění vyživovací povinnosti. Protože plnění zákonné povinnosti spočívá i v tom, že si osoba z vlastní iniciativy zjistí, kde se zdržuje osoba, která je příjemcem plnění vyživovací povinnosti.⁵³

1.12 Zvláštní ustanovení o účinné lítosti

Zvláštní ustanovení o účinné lítosti⁵⁴ se vztahuje k trestnému činu zanedbání povinné výživy⁵⁵, jak již zde bylo uvedeno. Znění tohoto ustanovení je následující:

- *„Trestnosti zanedbání povinné výživy (§ 213) zaniká, jestliže trestný čin neměl trvale nepříznivých následků a pachatel svou povinnost dodatečně splnil dříve, než soud prvního stupně počal vyhlašovat rozsudek.“⁵⁶*

Pojem dodatečného splnění vyživovací povinnosti je třeba vykládat tak, že o účinnou lítost půjde nejen tehdy, když pachatel sám dlužné výživné uhradí, ale i když jiným způsobem zařídí, aby za něho dlužné výživné uhradila jiná osoba. Dodatečným splněním vyživovací povinnosti je třeba rozumět vyrovnání částky, kterou mohl pachatel zaplatit dle svých

⁵¹ Volně podle JELÍNEK, SOVÁK, 2004. s. 210.

⁵² Zákona č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, změn a doplňků.

⁵³ Volně podle JELÍNEK, SOVÁK, 2004. s. 211.

⁵⁴ § 214 *trestního zákona* č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, změn a doplňků.

⁵⁵ § 213 *trestního zákona* č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, změn a doplňků.

⁵⁶ Zákon č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, změn a doplňků.

výdělkových možností a schopností v době činu, i když mu bylo stanoveno v občanskoprávním řízení platit vyšší výživné, toto posuzuje soud nezávisle a samostatně na rozhodnutí v občanskoprávním řízení. O tom, zda trestnost zanedbání povinné výživy zaniká pro účinnou lítost lze uvažovat teprve tehdy, když je náležitě zjištěno, že se pachatele trestného činu zanedbání povinné výživy dle § 213 trestního zákona skutečně dopustil.⁵⁷

1.13 Nový trestní zákoník

V této souvislosti je třeba zmínit, že v současné době je schválen nový trestní zákoník⁵⁸, který nabývá účinnosti dne 1. 10. 2010, který po 47 letech nahradí starší normu (zákon č. 40/2009 Sb.), kdy výrazně mění a modernizuje české trestní právo. Původní trestní zákon číslo 140/1961 Sb. je v praxi užíván od 1. 1. 1962 a doznal bezpočet novelizací. (zákon č. 40/2009 Sb.). Nový trestní zákoník je významnou změnou (rekodifikací)⁵⁹ trestního práva hmotného, v níž se promítá zásadní změna hodnotového systému české společnosti po roce 1989. Nová kodifikace trestního práva hmotného vychází samozřejmě ze současné trestněprávní materie. Nová kodifikace⁶⁰ je založena na přesvědčení, že ochranu demokratického státního a společenského zřízení, práv a svobod jednotlivců a ochranu jejich života, zdraví a majetku je třeba dosahovat především mimo trestními prostředky. Na protiprávní jednání je třeba reagovat prostředky trestního práva až v krajních případech v souladu s pomocnou (subsidiární)⁶¹ úlohou trestního práva v právním řádu a ve společnosti.⁶²

V současném novém trestním zákoníku nebylo převzato dosavadní pojetí jednotného deliktu, nebo-li trestného činu. Trestné činy se dle nového trestního zákoníku dělí na přečiny⁶³ a zločiny⁶⁴. Vzhledem k tomuto členění trestných činů je pojem trestný čin zachován jako nadřazený k přečinům a zločinům.

⁵⁷ Volně podle JELÍNEK, SOVÁK, 2004. s. 213.

⁵⁸ Zákon číslo 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, změn a doplňků.

⁵⁹ Změna kodexu, právní úpravy, zákona, přijetí nového předpisu, normy. ABZ.slovník cizích slov, 2009 [online].

⁶⁰ Kodifikace je písemné zakotvení obecně platných právních předpisů, norem nebo doporučení (např. v lingvistice). Kodifikované právní předpisy má v současnosti většina států. V Česku jsou uveřejňovány ve Sbírce zákonů, Wikipedia. 2009. [online].

⁶¹ Podpůrný, dodatečný, pomocný, náhradní, ABZ .slovník cizích slov. 2009. [online].

⁶² Právní rádce, ihned. 2009. [online].

⁶³ Trestný čin závažnější než přestupek, ale méně závažný než zločin. Pecina,iuridictum. 2009. [online].

⁶⁴ Je závažný trestný čin. Pecina, iuridictum. 2009. [online].

V novém trestním zákoníku byl zachován trestný čin zanedbání povinné výživy⁶⁵ a ustanovení o účinné lítosti⁶⁶

Trestný čin zanedbání povinné výživy byl částečně upraven a změněn, kdy v odstavci prvním oproti staršímu výkladu § 213 trestního zákona je zde taxativně uvedena doba 4 měsíců a byla zvýšena hranice pro ukládání trestů odnětí svobody na dvě léta. Dále došlo k úpravě doby, po kterou je třeba neplnit vyživovací povinnost, aby se jednalo o naplnění všech znaků trestného činu, v novém pojetí přečinu. Kdy oproti předešlému stavu, kde doba nebyla upravena a vycházelo se z ustálené praxe 6 měsíců po sobě jdoucích, je to v současném znění dáno taxativně dobou čtyř měsíců. Čas teprve ukáže, zda tato nepatrná změna v době neplnění vyživovací povinnosti povede ke zvýšení počtu trestných činů či oprávněné osoby budou podávat trestní oznámení v dřívější době, neboť v současné praxi se přijímala oznámení až po splnění doby neplnění vyživovací povinnosti ve výši šesti po sobě jdoucích měsíců.

V odstavci druhém je oproti starší úpravě § 213 trestního zákona opět uvedena doba čtyř měsíců, úmysl zůstal stejný jako u odstavce prvního, kdy i zde došlo ke zvýšení hranice pro ukládání trestů odnětí svobody na dobu šest měsíců až dvě léta.

V třetím odstavci došlo oproti původnímu znění § 213 trestního zákona k větším a zásadnějším změnám, kdy třetí odstavec je nově dále členěn na písmena a) a b). Došlo také k zásadnímu zvýšení hranice ukládání trestů, kdy původně horní hranicí byly uvedeny tři roky, ale v novém znění je dolní a horní rozmezí odnětí svobody zvýšeno na jeden rok až pět let. Pod písmenem a) je zachováno původní znění § 213 odstavce 3 trestního zákona a k tomu bylo přidáno písmeno b) kdy se jedná o nové znění, které v původní podobě nebylo, jedná se o opakovatelnost v posledních třech letech. Jedná se o to, kdo byl v posledních třech letech potrestán či odsouzen, protože je mnoho pachatelů, kteří se dopouštějí opakovaně trestného činu zanedbání povinné výživy, ale dle současné právní úpravy není tato opakovatelnost zohledněna, neboť se jedná o závažný problém ve vztahu k oprávněným osobám. Ze své práce vím, že se jedná o osoby, které když už podávají trestní oznámení na pachatele trestného činu zanedbání povinné výživy, tak opravdu tyto peníze pro zajištění základních potřeb svých dětí potřebují. Někteří pachatele toho využívají a svoji trestnou činnost neustále opakují, neboť v některých případech využívají ustanovení zákona o účinné lítosti a svoji povinnost pod hrozbou trestního stíhání dodatečně splní. Následně po zastavení trestního stíhání pokračují opětovně v neplnění své vyživovací povinnosti. Takže nové znění § 196

⁶⁵ § 196 zák. č. 40/2009 Sb., *trestního zákoníku*, ve znění pozdějších předpisů, změn a doplňků.

⁶⁶ § 197 zák. č. 40/2009 Sb., *trestního zákoníku*, ve znění pozdějších předpisů, změn a doplňků.

v odstavci tři písmene b) je určitou hrozbou pro ty, kteří si řádně neplní svoji vyživovací povinnost, neboť je zde zvýšena zásadně doba odnětí svobody na pět let.

§ 14 Přechyby a zločiny

- (1) *„Trestné činy se dělí na přechyby a zločiny.*
- (2) *Přechyby jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.*
- (3) *Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přechyby; zvlášť závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.“⁶⁷*

§ 196 Zanedbání povinné výživy

- (1) *„Kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.*
- (2) *Kdo se úmyslně vyhýbá plnění své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.*
- (3) *Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,*
 - a) *vydá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 oprávněnou osobu nebezpečí nouze, nebo*
 - b) *byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.*

§ 197 Zvláštní ustanovení o účinné lítosti

Trestní odpovědnost za trestný čin zanedbání povinné výživy (§ 196) zaniká, jestliže trestný čin neměl trvale nepříznivých následků a pachatel svou povinnost dodatečně splnil dříve, než soud prvního stupně počal vyhlašovat rozsudek.“⁶⁸

⁶⁷ JELÍNEK, et al., 2009. s. 26.

⁶⁸ JELÍNEK, et al., 2009. s. 246.

EMPIRICKÁ ČÁST

STATISTICKÁ KVANTITATIVNÍ ANALÝZA DAT

2.1 Cíl analýzy dat

Na začátku bakalářské práce jsme si stanovili základní cíl, kterým je analýza spisové dokumentace ve věci trestné činnosti zanedbání povinné výživy v České Lípě. Cílem praktické části bylo zjistit a ověřit předpoklad, zda pachatelé trestného činu zanedbání povinné výživy jsou většinou nezaměstnaní, což by měla být dle zkušeností nejčastější příčina neplnění jejich vyživovací povinnosti. Tato skutečnost je nejčastěji uváděna ze strany pachatelů a dle šetření u konkrétních případů i potvrzena. Je již další otázkou, zda neplnění vyživovací povinnosti z důvodu absence pracovního poměru je dáno tím, že pachatelé skutečně nemají možnost uplatnění na pracovním trhu a již vyčerpali všechny možnosti zajistit si adekvátní zaměstnání, nebo se tímto způsobem života úmyslně vyhýbají zákonné povinnosti plnit řádně vyživovací povinnost. Tato skutečnost je již na prokázání u soudu, neboť ze spisového materiálu vyplývá skutečnost (výslech pachatele, posudky od orgánů veřejné moci, operativní šetření), že je nezaměstnaný, ale souvislosti úmyslu jsou ukryté mezi řádky.

Dále zda se pachatelé již v minulosti dopustili trestného činu zanedbání povinné výživy. Tato opakovatelnost podle přijatého a od 1. 1. 2010 i účinného trestního zákoníku⁶⁹ je taxativně uvedena v ustanovení § 196 odstavce 3 písmene b. Neboť z vlastních zkušeností je zjištěno, že někteří pachatelé se opakovaně dopouštějí trestného činu zanedbání povinné výživy a to z důvodu ztráty zaměstnání či úmyslného se vyhýbání této zákonné povinnosti. Po vykonání trestu pokračují v páčání této trestné činnosti, protože většinou tento trest pro ně

⁶⁹ *Trestní zákoník* č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, změn a doplňků.

neměl výchovný účinek. U mnoho z nich se jedná o souběh v páchání různorodé trestné činnosti.

V této souvislosti je třeba také zmínit další hledisko a to využívání možnosti zastavení trestního stíhání, kdy je zde dále daná zákonná možnost zvláštního ustanovení o účinné lítosti⁷⁰, kdy do doby než je vyhlášován rozsudek soudem prvního stupně dodatečně splnit zákonnou povinnost.

2.2 Předpoklady

K ověření praktické části byly stanoveny předpoklady, které byly následně ověřeny prostřednictvím obsahové analýzy empirických dat spisové dokumentace na obvodním oddělení a na skupině kriminální policie a vyšetřování v České Lípě. Na základě zpracované problematiky „vyživovací povinnosti k dítěti“ a vlastních sociálních zkušeností, byly stanoveny následující předpoklady:

Předpoklad č. 1

- Předpokládáme, že pachatelé trestného činu zanedbání povinné výživy si neplní svoji zákonnou povinnost z důvodu absence pracovního poměru a to ve více jak 80 % případů.

Předpoklad č. 2

- Domníváme se, že pachatelé trestného činu zanedbání povinné výživy se již v minulosti takového jednání dopustili a byli pravomocně odsouzeni a to ve více jak 50 % případů.

Předpoklad č. 3

- Předpokládáme, že pachatelé trestného činu zanedbání povinné výživy využili doby do vynesení rozsudku soudem a dodatečně splnili svoji zákonnou povinnost dle ustanovení § 214 trestního zákona a to ve více jak 70 % případů.

⁷⁰ § 214 *trestního zákona* č. 140/1961 Sb.

2.3 Použitá metodologie

Pro potřeby ověření stanovených předpokladů a cíle praktické části jsme využili především metodu studia trestních spisů oznámených na obvodním oddělení v České Lípě v roce 2008, kdy byla stanovena a použita metoda obsahové analýzy spisové dokumentace. Spisová dokumentace byla čerpána ze spisů uložených v archivu na obvodním oddělení a službě kriminální policie a vyšetřování v České Lípě. Tyto získaná data jsme poté srovnali s oficiálními statistickými údaji Policie České republiky na územním odboru vnější služby a územním odboru služby kriminální policie a vyšetřování v České Lípě, kdy tyto data jsou totožná se statistickými údaji zveřejňovanými Krajským ředitelstvím policie Severočeského kraje a Policejním prezidiem. Tyto statistická data jsou následně veřejně přístupná na internetových stránkách Policie České republiky a Ministerstva vnitra České republiky.

Metoda rozhovoru byla pro nás také velmi důležitou, neboť se jedná o metodu, kde hraje velkou roli osobnost a vlastní zkušenosti vyslýchajícího. Na těchto základních vlastnostech je závislý celý rozhovor – výslech. Zkušenosti ve vedení, průběhu a vyhodnocení výsledku rozhovoru jsem získával po celou dobu mojí 14-ti leté profesní praxe u policie. Za tu dobu jsem vysledoval jakým způsobem má vyslýchající, nebo-li tazatel přistupovat k osobě, vést rozhovor tak, aby výstup rozhovoru byl co nejobsáhlejší a vypovídající. Při vedení rozhovoru - výslechu u poškozených nejčastěji využívám neřízeného, volného rozhovoru, kdy na konci jsou položeny doplňující otázky na dokreslení celé situace. U podezřelých pachatelů je rozhovor veden řízeně s položením konkrétních otázek směřujících k danému tématu. Objektivnost sdělovaných údajů nemusí vždy plně odpovídat skutečnosti. Pro dokreslení a zvýraznění dané problematiky byly základní údaje interpretovány v kazuistikách.

Ve spisové dokumentaci byly analyzovány a sledovány veškeré důležité skutečnosti, které mají co největší váhu a vypovídající skutečnost. Kdy se jednalo o získání anonymních dat o pohlaví, věku, pracovního poměru, trestní minulosti, důvodu neplnění vyživovací povinnosti, způsobu ukončení spisu. Takto získaná data jsme zaznamenali na záznamovém archu pro zjišťování dat, kdy v příloze č. 1 je uveden v originálním provedení, a v příloze č. 2 jsou uvedena zjištěná a zaznamenaná data. V průzkumu jsme se zaměřili na spisovou dokumentaci, která se týká trestného činu zanedbání povinné výživy dle § 213 trestního zákona za rok 2008, tj. od 1. 1. 2008 do 31. 12. 2008.

2.4 Popis zkoumaného vzorku

Zkoumaným vzorkem bude tedy 69 trestních spisů, které byly oznámeny na Policii ČR v období od data 1. 1. 2008 až do 31. 12. 2008. Toto období bylo zvoleno z důvodu, že se jedná o ucelené období jednoho roku a je zde velký vzorek pro spisovou analýzu. Dále by z tohoto období měly být již všechny spisy ukončeny a pravomocně rozhodnuty. Spisy staršího data by nezajišťovaly aktuálnost problematiky a spisy z kratšího data by zase nesplňovaly a nezajišťovaly to, že by byly pravomocně rozhodnuty. Všechny oznámení jsou prvotně zpracovávána na obvodním oddělení, kdy po provedeném operativním šetření, získání veškerých potřebných zpráv, výsledků a dalších pomocných materiálů je spisový materiál postoupen na službu kriminální policie a vyšetřování k zahájení trestního stíhání dle § 160 odst. 1 trestního řádu. U tohoto druhu trestné činnosti je již od začátku znám pachatel, oproti jiným druhům trestné činnosti, neboť je uveden v rozsudku soudu jako osoba, která si má řádně plnit svoji vyživovací povinnost vůči svému nezaopatřenému dítěti či dětem.

Výběr tohoto vzorku byl proveden pomocí policejního počítačového programu ETŘ⁷¹. Byly vygenerovány všechny případy dle prvotní kvalifikace, tedy § 213 trestního zákona. Následně byla provedena kontrola lokace spisů dle jejich přidělených čísel jednacích, kdy každý spis má svoje nezaměnitelné číslo jednacích, které jde se spisem od začátku oznámení a při předávání spisu mezi obvodním oddělením a službou kriminální policie a vyšetřování se mění jen koncovka čísla jednacích, která značí kód útvaru. Z takto vygenerovaných spisů byla následně zjišťována základní data pro praktickou část bakalářské práce, kdy takto získaná data byla zanesena v záznamovém archu⁷².

Při sběru a analýze dat ze spisové dokumentace jsem se zaměřil na data, která mají co největší vypovídající hodnotu a jsou relevantní pro splnění zadaných předpokladů. Data byla zjišťována zcela anonymně, kdy pachatel je zde veden pod označením respondent. Dále byla zjišťována osobní data pachatele, kdy se jednalo o pohlaví, věk, pracovní poměr, kdy se jednalo o objektivní a neměnná data. Dalším údajem byl důvod neplacení dle výpovědi pachatele, kdy se zde v tomto případě jednalo o subjektivní údaj z uskutečněného rozhovoru. Poslední částí zjišťovaných dat, byly data objektivní a vztahující se ke zvolené problematice, tedy jaká je trestní minulost dle rejstříku trestů, stávající právní kvalifikace, způsob ukončení dle trestního řádu s využitím § 214 o účinné lítosti.

⁷¹ Elektronické trestní řízení, dále jen ETŘ, PČR, CIAP, přehled informačních systémů.

⁷² Příloha č. 1 – originál, příloha č. 2 zanesená zjištěná empirická data.

2.5 Interpretace získaných dat

2.5.1 Celková kriminalita

Pro základní orientaci a pro porovnání, o jaký rozsah trestných činů se jedná a jakým podílem se podílí na celkové kriminalitě, jsou pro srovnání data uvedena v tabulce č. 1 jako souhrnný přehled o trestném činu vyživovací povinnosti na oblasti okresu Česká Lípa, i když pojem okres se již oficiálně nepoužívá pro členění územních celků, u Policie ČR a v dostupných statistikách se neustále používá.

Tabulka 1: Celková kriminalita v okrese Česká Lípa v období let 2004-2008

Rok	2004	2005	2006	2007	2008
Celkem TČ	4650	4656	4658	5034	4655
Objasněno	2395	2669	2633	2926	2557
TČ výživa	205	188	176	161	159
Podíl výživy na celkové TČ	4,41%	4,04%	3,78%	3,19%	3,42%

Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

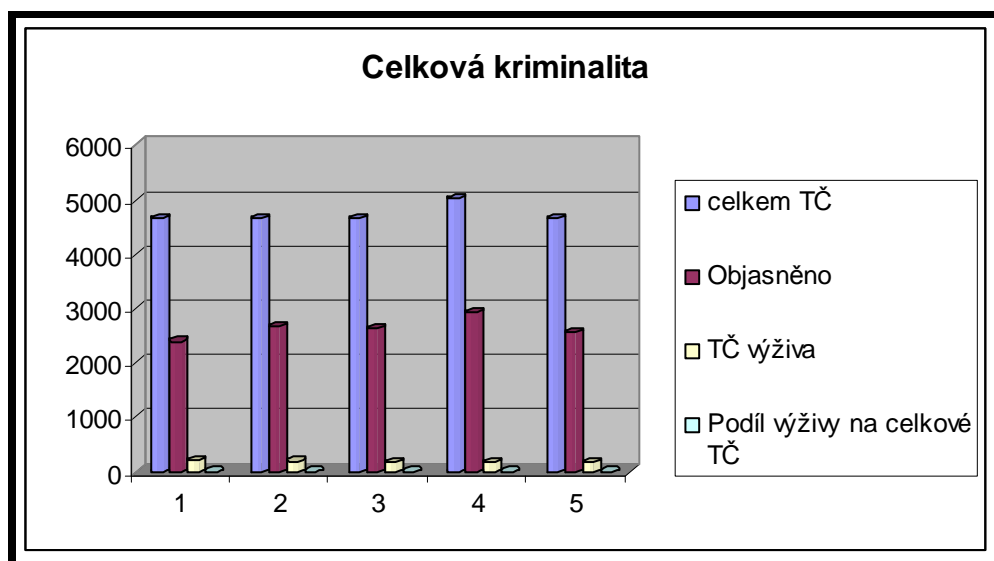
Poznámka: Celkem TČ = za celý okres Česká Lípa trestných činů

Objasněno = podíl na celkové kriminalitě

TČ výživa = trestný čin podle § 213 trestního zákona

Podíl výživy na celkové TČ = procentní vyjádření podílu na celkové kriminalitě

Graf 1: Celková kriminalita v okrese Česká Lípa v období let 2004-2008



Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

Ze získaných dat o celkové kriminalitě v oblasti České Lípy vyplývá, že podíl trestných činů zanedbání povinné výživy a jejich pachatelů se v posledních 5 sledovaných letech na celkové kriminalitě mírně snižuje, i když celkový počet trestných činů je téměř neměnný s výjimkou roku 2007. Podíl trestných činů zanedbání vyživovací povinnosti se tedy pohybuje na celkové kriminalitě v průměru ve výši 3,77 %. Kdy u tohoto druhu TČ se jedná o trestné činy, které jsou od počátku objasněny, kdy je znám pachatele a není třeba konat operativní šetření ke zjištění skutečného pachatele, ale koná se šetření v jaké míře se podílí na jeho spáchání, ke zjištění pobytu či pátrání po podezřelém v případě, že se nezdržuje v místě trvalého bydliště.

2.5.2 Kriminalita v České Lípě za rok 2008

V následující tabulce č.2 je uvedeno, kolik bylo na obvodním oddělení Česká Lípa v daném období od 1. 1. 2008 do 31. 12. 2008 vedeno trestních oznámení ve věci spáchání trestného činu a jaký byl na celkových oznámení podíl trestného činu zanedbání povinné výživy, kdy se jednalo celkem o 1810 případů trestních oznámení a z toho bylo 69 oznámení na pachatele trestného činu zanedbání povinné výživy.

2 Celková kriminalita na obvodním oddělení Policie ČR Česká Lípa za rok 2008

Celkem oznámeno TČ	1810
TČ Výživné	69
Podíl na celkové TČ	3,81%

Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

*Poznámka: Celkem oznámeno TČ = za celé obvodní oddělení Česká Lípa trestných činů
TČ výživné = počet oznámení na pachatele u ustanovení § 213 trestního zákona
Podíl na celkové TČ = procentní vyjádření k celkové kriminalitě na obvodním oddělení*

Ze získaných dat vyplývá, že z celkového počtu trestních oznámení, která byla přijata ve sledovaném období bylo celkem 69 oznámení na pachatele trestného činu zanedbání povinné výživy, kdy to představuje 3,81 % z celkového počtu oznámených trestných činů. V porovnání s okresní statistikou se to pohybuje na stejné průměrné výši, kdy průměr okresu je 3,77 % na celku.

2.5.3 Podíl pohlaví na trestném činu

Další sledovanou charakteristikou, která lze z dat vyjádřit je jaký je podíl pohlaví na trestném činu u pachatelů, která jsou uvedena v tabulce č. 3.

Tabulka 3: Podíl pohlaví na trestném činu u pachatelů

	Počet	Podíl v %
Celkem	69	100
Muži	60	86,96
Ženy	9	13,04

Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

Poznámka: Celkem = celkem respondentů z trestného činu zanedbání povinné výživy

Z výše uvedené tabulky č. 3 vyplývá, že podíl žen na celkové kriminalitě u trestného činu zanedbání povinné výživy je 13,04 %, kdy se jedná o relativně nízké číslo. Ale dle zkušeností a také jak se současná společnost dívá na výchovu dětí po rozvodu rodičů, kdy ustálená praxe je, že ve většině případů je výchova dětí svěřena do péče matky. Z toho vyplývá pak i nízký počet žen, které jsou vedeny jako pachatelky trestného činu zanedbání povinné výživy. Neboť ve většině případu je povinnost platit výživné na straně muže, kdy jeho konkrétní výše je stanovena na základě rozhodnutí soudu, který vychází ze současné finanční situace muže.

2.5.4 Věkové rozložení pachatelů

Další objektivní, neměnnou charakteristikou pachatelů je jejich věkové složení, kdy bylo stanoveno věkové rozmezí od 18 do 29, od 30 do 39, od 40 do 49, od 50 do 59 a poslední od 60 a více. Tyto údaje jsou uvedeny v následující tabulce č. 4 a v grafu č. 2.

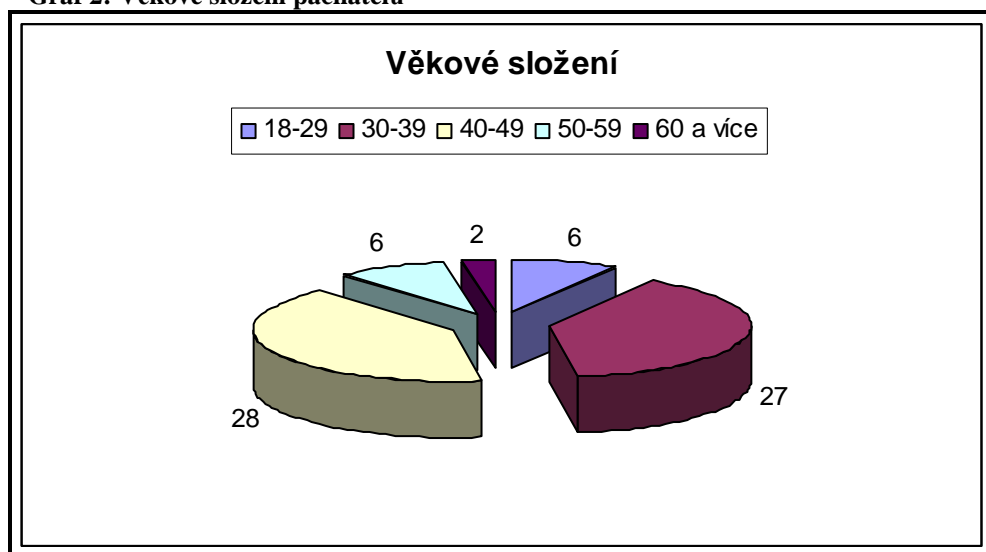
Tabulka 4: Věkové rozložení pachatelů

Věk respondentů	18-29	30-39	40-49	50-59	60 a více
Celkový počet	6	27	28	6	2
Procentní podíl	8,7	39,12	40,58	8,7	2,9

Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

Poznámka: Věk pachatelů = zjištěn z údajů o pachatelích dle roku narození.

Graf 2: Věkové složení pachatelů



Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

Jak vyplývá z rozložení věkových skupin, jsou zde dvě věkové kategorie v rozmezí 30-39 a 40-49, kdy se jedná o pachatele, kteří jsou v tzv. produktivním věku a z tohoto důvodu jsou také tyto dvě skupiny nejvíce zastoupeny, kdy představují na celkovém množství 80 % pachatelů. Vychází to také ze společenského rozložení myšlení a způsobu života, kdy se zde promítá to, že ženy mají první dítě v pozdějším věku, kdy v posledních letech je to kolem 28 let a v tomto se odráží i věkové složení pachatelů. U věkové skupiny 50-59 a 60 a více let je zase vidět, že zde jsou pachatelé, kteří již mají děti, které jsou ve věku, kdy již vůči nim nemusí plnit vyživovací povinnost a to z důvodu ukončení vzdělání a svoji soběstačnosti.

2.5.5 Pracovní poměr pachatelů

Další skupinou zjišťovaných informací jsou údaje objektivní, kdy se jedná o údaje o pracovním poměru pachatelů, kdy tyto údaje jsou zjišťovány na základě relevantních údajů od Úřadu práce, Okresní správy sociálního zabezpečení a dalších zainteresovaných orgánů státní správy a samotných zaměstnavatelů. V tabulce č. 5 jsou uvedeny nejčastější druhy pracovního poměru, tak jak byly zjištěny ze spisové dokumentace, kdy se jedná o institut bez pracovního poměru - dále jen *bez PP*, osoba evidovaná na ÚP pobírající dávky v nezaměstnanosti a další sociální dávky – dále jen *evidován ÚP*, *zaměstnanec* – pracuje na řádnou smlouvu, osoba samostatně výdělečně činná – dále jen *OSVČ* a poslední skupinou jsou osoby na mateřské dovolené – dále jen *mateřská dovolená*.

Tabulka 5: Pracovní poměr pachatelů

Druh pracovního vztahu	Počet	% podíl
bez PP	27	39,13
evidován ÚP	12	17,39
zaměstnanec	14	20,29
OSVČ	14	20,29
mateřská dovolená	2	2,9

Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

Poznámka: Druh pracovního poměru:

Bez PP = bez pracovního poměru, nejsou nikde evidováni a nepobírají žádné dávky

Evidován ÚP = osoby evidované na Úřadu práce, pobírající dávku v nezaměstnanosti, aktivně hledající zaměstnání

Zaměstnanec = osoba pracující na řádnou pracovní smlouvu

OSVČ = osoba samostatně výdělečně činná

Mateřská dovolená = osoba na mateřské dovolené pobírající dávku státní sociální pomoci – rodičovský příspěvek

Jak vyplývá z údajů uvedených v tabulce č. 5, tak největší skupinou, která je zastoupená ve srovnávacím vzorku jsou osoby identifikovány jako osoby bez PP, kdy pod tímto pojmem jsou zahrnuty osoby, které byly v minulosti evidovány na ÚP, ale pro sankční problémy byly z evidence vyřazeni, dále jsou zde vedeni bezdomovci a dále osoby, které se úmyslně vyhýbají jakékoliv evidenci na úřadech. Kdy takto neevidované a nepodchycené osoby vytvářejí další negativní sociální důsledky, neboť si řádně neplní svoji zákonnou povinnost platit výživné, dále tímto svým způsobem se vyhýbají placení zákonných dávek zdravotního a sociálního pojištění, i když v samotné nouzi tyto dávky čerpají, aniž by do systému přispívaly. Další významnou skupinou jsou osoby zaměstnané a OSVČ, které mají vlastní příjem a přesto si neplní svoji povinnost, kdy je již na soudech, aby rozhodly, zda jejich příjem je dostačující pro placení či se jen úmyslně vyhýbají svojí povinnosti. Skupina osob, která je evidována na ÚP, je skupinou, která aktivně řeší svoji současnou tíživou situaci, kdy při tom pobírají dávku v nezaměstnanosti, která je odvislá od předchozího příjmu, je jen otázkou, zda tímto způsobem neutíkají před odpovědností, kdy se skrývají pod rouškou toho, že nejsou současně pracovně zařaditelní či skutečně nemají a nemohou nalézt práci, to je již otázka pro soud. Poslední skupinkou jsou ženy na mateřské dovolené, které z důvodu nízkých sociálních dávek nejsou schopny plnit si svoji zákonnou povinnost.

2.5.6 Trestní minulost

Jednou ze stěžejních získaných informací, které jsou zvláště ve vztahu k novému trestnímu zákoníku zajímavé je zjištění trestní minulosti pachatelů, hlavně co se týče minulosti trestné činnosti u trestného činu zanedbání povinné výživy, neboť v novém trestním zákoníku je v § 196 odstavci 3 písmene b uvedena opakovanost. Ve sledovaném období, kdy byla prováděna spisová analýza, měla minulost pouze přítěžující okolnost, kdy vše bylo na posouzení konkrétní situace příslušným soudcem. Proto byla v předmětné tabulce č. 6 rozdělena minulost na beztrestnou, samostatně trestání za § 213, ostatní trestná činnost společně s § 213 a samostatně trestná činnost.

Tabulka 6: Trestní minulost podle opisu z evidence rejstříku trestů

Trestní minulost podle RT	Celkem	Podíl v %
Netrestaní	23	33,35
Trest § 213	7	10,14
Jiná TČ + § 213	24	34,78
Ostatní TČ	15	21,73

Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

Poznámka: Netrestaní = nemají žádný záznam v rejstříku trestů

Trest § 213 = jedná se o samostatný trestný čin zanedbání povinné výživy podle ustanovení § 213 trestního zákona

Jiná TČ + § 213 = zde jsou uvedeny všechny trestné činy včetně trestného činu zanedbání povinné výživy podle ustanovení § 213 trestního zákona

Ostatní TČ = zde jsou uvedeny všechny trestné činy mimo trestného činu zanedbání povinné výživy

Ze zjištěných údajů je zřejmé a udivující, že pouze jedna třetina pachatelů nebyla nikdy trestně odpovědná. Z toho je vidět nízká společenská odpovědnost při plnění svých zákonných povinností a při výchově svých nezaopatřených dětí. Je alarmující, že dvě třetiny pachatelů již měla co do činění se zákonem. Je jen otázkou, zda současný nastavený právní systém je odpovídající a motivující pro lidi, ať již se zákonem v negativním smyslu setkali poprvé či již poněkolkáté. Dále je zde vidět, že celých 45 % pachatelů již bylo v minulosti trestáno za trestný čin zanedbání povinné výživy či jiný trestný čin, kdy se jedná vesměs o trestné činy majetkového charakteru. Ve vztahu k novému trestnímu zákoníku účinného od 1. 1. 2010 je zajímavý právě tento údaj, kdy dle nové úpravy, bude toto jednání postihováno přísněji. Malou část představují pachatelé, kteří byli trestáni jen za trestné činy zanedbání povinné výživy.

Ilustrační příklad 1: (Nepracoval a neplatil)

51 letý, muž podruhé ženatý muž, v současné době opětovně rozvedený, z druhého manželství bez vyživovací povinnosti, kdy mu bylo soudem stanoveno výživné na jeho dva syny z prvního manželství ve věku 21 let a 18 let, výživné bylo stanoveno ve výši 1.200,- Kč a 800,- Kč. Se syny se nestýká, od rozvodu, který byl před 15 lety, je neviděl, nic jim neposílá ani dárky či dopisy. Za skoro 5 let dluží na výživném částku ve výši 118.000,- Kč. Tato částka vznikla po jeho druhém rozvodu, kdy se z něho stal doslova bezdomovec, bez stálého zaměstnání a bydlení. Pohyboval se různě po okolí. V minulosti již byl souzen za neplnění vyživovací povinnosti a dále byl souzen za jinou trestnou činnost, kdy se jednalo o krádeže, podvody a ublížení na zdraví, což vše souviselo s jeho životním osudem, jak uvedl ve své výpovědi. Kdy tento důvod uváděl jako hlavní důvod pro neplacení. V průběhu šetření bylo zjištěno, že již více jak 4 roky řádně nepracoval, nebyl ani evidován na ÚP a nepobíral žádné dávky sociální pomoci, prostě se jen tak protloukal životem. To že má vyživovací povinnost bral vlažně a vůbec ho to netrápilo. Následně byl odsouzen k 18 měsícům nepodmíněně pro výživné a další krádeže.

2.5.7 Stávající právní kvalifikace

Podstatnou okolností je stávající právní kvalifikace, která byla uvedena v záznamu o zahájení úkonu v trestním řízení, kdy byla stanovena na základě výsledku poškozeného a dalších informací z operativního šetření. V následující tabulce č. 7 jsou uvedeny jednotlivé právní kvalifikace pachatelů. V tabulce jsou samostatně uvedeny jednotlivé odstavce, kdy u odstavce 1 (nedbalost) a 2 (úmysl) se jedná o základní skutkovou podstatu a u odstavce 3 (hmotná nouze) o kvalifikovanou skutkovou podstatu.

Tabulka 7: Stávající právní kvalifikace trestného činu

Odstavec	Počet	Podíl %
První	57	82,61
Druhý	12	17,39
Třetí	7	10,14

Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

Poznámka: jedná se právní kvalifikace uvedenou v záznamu o zahájení úkonů v trestním řízení na základě prvotních informací.

Ze zjištěných dat je zřejmé, že většina právních kvalifikací je v prvním odstavci celkem 57 pachatelů, kdy se jedná o nedbalostní delikty, které byly takto kvalifikovány při příjmu oznámení. V průběhu šetření a na základě zjištěných informací může při sdělování obvinění dojít k předkvalifikaci trestného činu a to stanovení jiného odstavce, nejvíce druhého, kdy třetí odstavec se dává společně s prvním či druhým, neboť se jedná o kvalifikovanou skutkovou podstatu trestného činu.

2.5.8 Důvody neplacení výživného

Samostatnou skupinou zjišťovaných údajů byly důvody neplacení výživného, kdy se jednalo o subjektivní důvody, které pachatelé uvedli ve svých výpovědích. V tabulce č. 8 a grafu č. 3 jsou tedy uvedeny nejčastěji uváděné důvody pro neplacení a neplnění si svojí zákonné povinnosti, kdy s těmito informacemi se dále pak pracuje pro ověření skutečných objektivních důvodů neplacení, neboť tyto základní důvody jsou důležité pro stanovení odpovídající právní kvalifikace. Ze všech udaných důvodů neplacení bylo z výpovědí zjištěno, že se jedná o důvod: málo peněz, nevypovídal, bez práce, závislý na sociálních dávkách, nemoc, invalidní důchodce, mateřská dovolená a poslední důvod byl, že pachatel nechtěl platit vůbec.

Tabulka 8: Důvody neplacení výživného dle výpovědi pachatelů

Důvod neplacení	Počet	Podíl v %
Nevypovídal	10	14,49
Málo peněz	22	31,88
Nechtěl platit	1	1,45
Bez práce + sociální dávky	28	40,58
Nemoc + invalidní důchod ČID	6	8,7
Mateřská dovolená	2	2,9

Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

Poznámka: Nevypovídal = vzdal se práva na výpověď

Málo peněz = subjektivní názor respondenta na základě jeho vlastního mínění, které není založené na objektivním zjištění

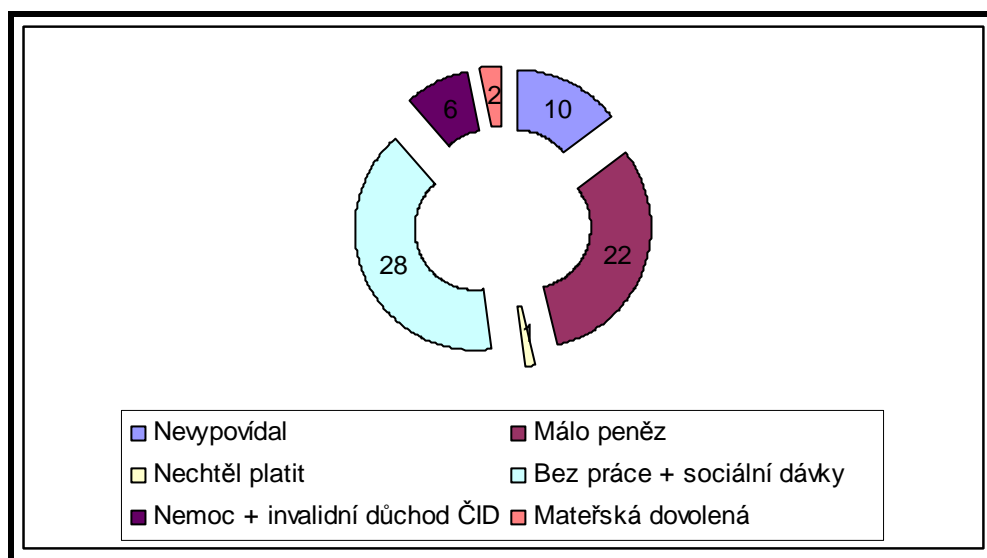
Nechtěl platit = do výpovědi přímo uvedl, že nechce platit, nesouhlasí s původním rozsudkem, který mu uložil vyživovací povinnost

Bez práce + sociální dávky = jedná se o osoby bez řádného pracovního poměru, které jsou i nejsou evidovány na ÚP a žijí ze sociálních dávek

Nemoc + invalidní důchod ČID = jedná se o skupinu osob, která jako důvod neplacení uvedla nemoc či invalidní důchod, kdy za to sice pobírají peněžní dávku, ale nemyslí si, že by z této dávky měli plnit svoji zákonnou povinnost

Mateřská dovolená = jedná se o skupinu žen na mateřské dovolené, které mají ještě mimo současnou rodinu vyživovací povinnost, kdy si nemyslí, že by ze současného příjmu měli ještě platit svoji další vyživovací povinnost

Graf 3: Důvody neplacení výživného dle výpovědi pachatelů



Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

Ze zjištěných subjektivních důvodů je zřejmé, že skutečný důvod neplacení je jinde, než jak je uveden samotnými pachateli ve svých výpovědích. Jako nejčastější důvod byl uváděn ve více jak 40 % odpovědí, že jsou pachatelé bez řádného pracovního poměru a jsou závislí na sociálních dávkách. Při bližší analýze těchto pachatelů bylo zjištěno, že jenom 9 pachatelů z celkem 28 pachatelů této skupiny je skutečně evidováno na ÚP, což představuje 32,14 % podílu na skupině, kde pobírají dávky v nezaměstnanosti a další sociální dávky. Ostatní dvě třetiny pachatelů nejsou nikde evidováni, nepracují a doslova se živí jen ze sociálních dávek, které jsou jim vypláceny do životního minima. Je již na soudcích, aby jim prokázali úmysl se vyhýbat placení tím, že se schovají za sociální systém a sami se aktivně nepodílí na získání finančních prostředků na obživu a tudíž i na placení své vyživovací povinnosti.

Výpovědi pachatelů jsou v této fázi šetření spíše účelové a zavádějící. Menší skupinou pachatelů, v počtu 10, v přípravném řízení využili svého práva a k věci nevypovídali. Jeden pachatel ve věci vypovídal, ale uvedl, že nechtěl platit výživné z důvodu, že nesouhlasí s původním rozsudkem, kterým mu byla stanovena a proto neplatí. Další skupina pachatelů ve výši 8,70 % nemocní a ve výši 2,90 % na mateřské dovolené se ve výpovědích oháněli

těmito důvody, kdy posléze ve většině případů byli odsouzeni či obžalováni, kdy jejich důvody nebyly uznány jako důvod pro neplacení výživného.

Poslední nevelkou skupinou pachatelů jsou výpovědi druhu, že mají málo peněz. Kdy se opět jedná o subjektivní výpověď, účelovou a zavádějící. Neboť z provedené analýzy této skupiny, která tvoří 31,88 % všech pachatelů, bylo zjištěno, že se skládá z osob samostatně výdělečně činných, zaměstnanců a osob evidovaných na ÚP, kdy pro názornost byla vytvořena následující tabulka č. 9.

Tabulka 9: Ekonomicky činné osoby

Málo peněz	Počet	Podíl v %
OSVČ	12	54,55
Zaměstnanec	8	36,36
Evidován ÚP	2	9,09

Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

Poznámka: OSVČ = osoby samostatně výdělečně činné

Zaměstnanec = osoba pracující na řádnou pracovní smlouvu

Evidován ÚP = osoba evidována na ÚP – úřadu práce, kdy pobírá dávky v nezaměstnanosti

Z této tabulky je zřejmé, že téměř 90,91 % pachatelů této skupiny jsou ekonomicky činné osoby, které mají vlastní příjem a tudíž mají prostředky na placení své vyživovací povinnosti. Kdy se za pojem a vyjádření, že mají málo peněz se pouze schovávají, účelově klamou orgány činné v trestním řízení. Podrobnou analýzou této skupiny pachatelů, kteří jsou aktivně ekonomicky činní bylo zjištěno, že pouze v jednom případě byla věc odložena s tím, že se nejedná o trestný čin a v jednom případě bylo využito účinné lítosti a dluh na výživném byl před vynesením rozsudku zcela uhrazen. Ostatní byli odsouzeni rozsudkem či trestním příkazem. Z této skupiny je pouze 9,09 % respondentů evidováno na ÚP, kdy si zde aktivně hledají novou práci a z pobíraných dávek v nezaměstnanost a dalších sociálních dávek nejsou schopny řádně plnit svoji vyživovací povinnost.

Ilustrační příklad 2: (Neměl na výživné, přesto si koupil nový dům)

46 letý, po druhé ženatý muž, s novou ženou má dvě děti ve věku 4 a 1 rok, kdy mu bylo soudem určeno výživné na dvě děti z prvního manželství a to na 13-ti letého syna ve výši 2.500,- Kč a na 11-ti letou dceru ve výši 2.000,- Kč. S dětmi z původní rodiny se nestýká, ač bydlí v jednom městě. V době trestního oznámení činil dluh na výživném celkem 162.000,- Kč, který vznikl v období posledních třech roků. V minulosti nebyl nikdy soudně trestán pro žádný trestný čin ani pro výživné, neboť výživné neplatí od vynesení rozsudku, kdy mu bylo stanoveno před třemi roky. V době oznámení byl veden jako osoba samostatně výdělečně činná, kdy měl malou prosperující firmu, což bylo po většinu rozhodné doby páčání skutku. Ve výpovědi uváděl, že má málo zakázek a tudíž málo příjmu. Dále uváděl, že má další vyživovací povinnosti vůči současné manželce, která je na mateřské dovolené a jejich dvěma malým dětem. Příjem, který má stačí jen na pokrytí životních nákladů pro současnou rodinu. Při stanovování výživného pro původní rodinu byla jeho finanční situace úplně odlišná. Dále uváděl, že si je vědom svojí povinnosti řádně platit výživné, ale prostě nemá finance. Z následného provedeného šetření bylo zjištěno, že dle daňového přiznání má dostatečné příjmy na pokrytí všech svých závazků, neboť v době kdy si řádně neplnil svoji povinnost si pořídil nový dům pro současnou rodinu. Za tento trestný čin byl následně odsouzen na jeden rok s podmíněným odkladem na dva roky s tím, že kromě běžného výživného musí platit i dlužné výživné.

2.5.9 Způsob ukončení trestního řízení

Poslední zjišťovanou skupinou údajů byl způsob ukončení trestního řízení, kdy jednotlivé způsoby ukončení jsou znázorněny v tabulce č. 10 a grafu č. 4. Kdy se jedná o ukončení podle ustanovení § 159a/1 trestního řádu, podle ustanovení § 159a/1 trestního řádu s odkazem na využití ustanovení § 214 trestního zákona o účinné lítosti, podle ustanovení § 172/1f trestního řádu s odkazem na využití ustanovení § 214 trestního zákona o účinné lítosti, podle ustanovení § 226/e trestního řádu s odkazem na využití ustanovení § 214 trestního zákona o účinné lítosti, rozsudkem – v hlavním líčení před soudem, trestním příkazem - vydaný samosoudcem bez hlavního líčení a návrhem na podání obžaloby, dále jen NPO.

Tabulka 10: Způsob ukončení trestního řízení podle trestního řádu

Způsob ukončení	Počet	Podíl v %
§ 159a/1 TŘ	4	5,79
§ 159a/1 TŘ + § 214 TZ	6	8,7
§ 172/1f TŘ + § 214 TZ	5	7,25
§ 226 e TŘ + § 214 TZ	2	2,9
Rozsudek	14	20,29
Trestní příkaz TP	26	37,68
NPO - obžaloba	12	17,39

Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

Poznámka: § 159a/1 TŘ = odložení z důvodu, že ve věci se nejedná o podezření z trestného činu a věc nelze vyřídit jinak podle trestního řádu

§ 159a/1 TŘ + § 214 Tz = odložení z důvodu, že ve věci se nejedná o podezření z trestného činu podle trestního řádu a respondent využil v průběhu šetření ustanovení § 214 o účinné lítosti podle trestního zákona

§ 172/1f TŘ + § 214 TZ = Státní zástupce zastaví trestní stíhání, zanikla-li trestnost činu a to s odkazem na účinnou lítost.

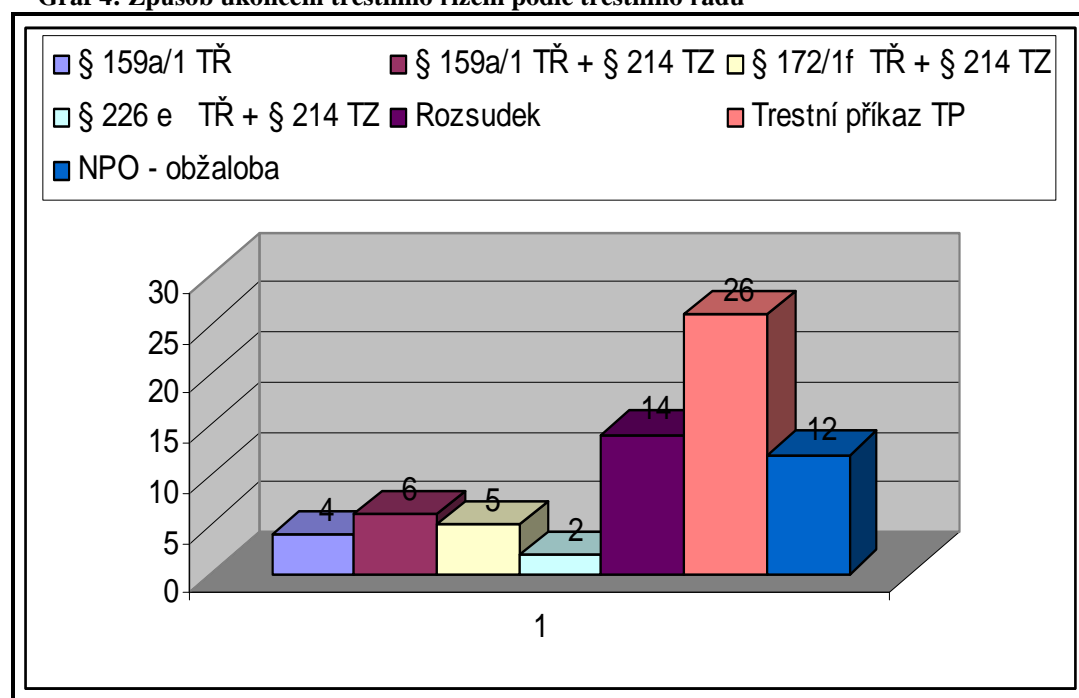
§ 226 e TŘ + § 214 TZ = Soud zproští obžalovaného obžaloby, jestliže v době do vynesení rozsudku využije ustanovení o účinné lítosti, uhradí dlužné výživné, v tomto případě trestnost činu zanikla.

Rozsudek = rozhodnutí v hlavním líčení

Trestní příkaz TP = rozhodnutí samosoudce

NPO obžaloba = úsek trestního řízení od vznesení obžaloby státním zástupcem do vynesení pravomocného rozsudku soudem.

Graf 4: Způsob ukončení trestního řízení podle trestního řádu



Zdroj: Vlastní průzkumné šetření.

Ze získaných dat vyplývá, že pouze ve 4 případech, což činí 5,79 % pachatelů bylo šetření ukončeno již v počátku podle ustanovení § 159a/1 trestního řádu, neboť se dle provedeného šetření nejednalo o trestný čin. Další samostatnou skupinou jsou způsoby ukončení s využitím ustanovení § 214 trestního zákona a to buď ve stavu šetření před sdělením obvinění, posléze odloženo policejním orgánem podle ustanovení § 159a/1 trestního řádu, kdy se jednalo o 8,70 % případů, dále po sdělení obvinění v 7,25 % případů, kdy věc byla odložena státním zástupcem podle ustanovení § 172/1f trestního řádu a poslední byla po obžalobě v 2,90 % případů, kdy soudem byla věc zproštěna obžaloby podle ustanovení § 226 e trestního řádu. Celkem v průběhu celého trestního řízení do vynesení rozsudku využilo možnosti zastavení svého trestního stíhání 13 pachatelů, což činí 18,84 % z celkového počtu pachatelů. Dále jsou zde dvě skupiny, které jsou nejpočetněji zastoupeny a to způsobem vyřízení rozsudkem ve výši 20,29 % a trestním příkazem ve výši 37,68 %. Je až podivující jak velké množství pachatelů v průběhu celého procesu nevyužilo svoji možnost a nezaplatili dlužné výživné a vůbec nevyužili možnosti účinné lítosti a tím by se zprostili svého odsouzení. Poslední skupinou jsou pachatelé, u kterých byla podána obžaloba, ale ještě do doby spisové analýzy nebyl znám pravomocný způsob ukončení.

Ilustrační příklad 3: (Neplatil, ale hrál automaty)

42 letý muž, rozvedený, zaměstnaný jako dělník, trvale bytem v městě, kde má vyživovací povinnost. Soudem mu bylo stanoveno výživné na dceru ve věku 8 let, výše výživného byla 1.500,-, kdy dluh na výživném byl za 11 měsíců ve výši 16.500,- Kč. S dcerou se snažil stýkat pravidelně, jak měl stanoveno v rozsudku, občas dceři koupil nějakou hračku či věc na sebe. V minulosti nebyl nikdy soudně trestán, ale již byl policií vyšetřován pro neplnění vyživovací povinnosti, kdy v minulosti využil svého práva a výživné dle účinné lítosti doplatil. Při výslechu jako důvod současného neplacení uvedl málo peněz, i když stále pracuje, ale tyto peníze dle jeho tvrzení mu stačí pouze na pokrytí jeho nákladů na živobytí. Pouze uvedl, že občas pije alkohol a hraje výherní automaty. V průběhu šetření bylo zjištěno, že příjmy má respondent dostačující, kdy v plné výši pokryjí jeho životní náklady na bydlení, jídlo a dále mu zůstane dostatek příjmu, ze kterých by mohl výživné platit. Respondent v průběhu trestního stíhání opětovně dodatečně splnil svoji vyživovací povinnost, dlužné výživné doplatil a využil tedy ustanovení § 214 o účinné lítosti, kdy při opětovné výpovědi uvedl, že jako hlavní důvod neplacení byl to, že všechny peníze prohraje na automatech.

2.6 Vyhodnocení předpokladů

Předpoklad č. 1

„Předpokládáme, že pachatelé trestného činu zanedbání povinné výživy si neplní svoji zákonnou povinnost z důvodu absence řádného pracovního poměru a to ve více jak 80 % případech.“

Pro vyhodnocení předpokladu č. 1, bylo nejdříve potřeba identifikovat co je myšleno řádným pracovním poměrem a co již není považováno za řádný pracovní poměr. Bylo sledováno období, které je rozhodné pro stanovení právní kvalifikace, kdy v tomto období také docházelo k páčání trestné činnosti. Jako stěžejní bylo vzato to, že osoby s řádným pracovním poměrem jsou osoby ekonomicky činné, které konají nějakou činnost za účelem získání finančních prostředků. Jsou to osoby samostatně výdělečně činné, dále jen OSVČ, pracovníci zaměstnání na řádnou pracovní smlouvu. Do skupiny neekonomicky činných zařadíme osoby bez řádného pracovního poměru, osoby bez pracovního poměru evidované na úřadu práce, dále jen ÚP a osoby na mateřské dovolené. Tedy ty osoby, které jsou závislé na některé sociální dávce. Smyslem tohoto předpokladu je zjistit kolik pachatelů má řádný pracovní poměr a kolik nemá.

Vyhodnocení předpokladu č. 1

Předmětná data pro vyhodnocení předpokladu jsou obsažena v tabulce č. 5. Vyhodnocením tohoto předpokladu bylo zjištěno v neekonomicky činné skupině je celkem 41 pachatelů což činí 59,42 % z celkové skupiny. Z této skupiny je 65,85 % pachatelů bez pracovního poměru, kdy nejsou nikde evidováni na ÚP, nepobírají žádné sociální dávky a nevyvíjejí žádnou aktivitu, jsou zcela pasivní, dále je zde 29,26 % pachatelů bez pracovního poměru, kteří jsou evidováni na ÚP, kde pobírají dávky v nezaměstnanosti a aktivně se snaží najít si novou práci a poslední částí je 4,88 % pachatelů, kteří jsou na mateřské dovolené a jsou zcela závislé na sociálních dávkách.

Na základě provedeného vyhodnocení je možno konstatovat, že předpoklad č. 1 se **n e p o t v r d í l.**

Předpoklad č. 2

„Domníváme se, že pachatelé trestného činu zanedbání povinné výživy se již v minulosti takového jednání dopustili a byli pravomocně odsouzeni a to ve více jak 50 % případů.“

Pro vyhodnocení tohoto předpokladu, bylo nejdříve zjistiť u pachatelů jejich trestní minulost. Jako objektivní hledisko byl vzat údaj z provedeného šetření ve spise, který je nezkreslený a je to úplný údaj o trestní minulosti pachatele. Pro vyhodnocení tohoto předpokladu se vycházelo z opisu rejstříku trestů, který je pořizován při provádění šetření a jedná se o aktuální a objektivní údaj. Z tohoto opisu se dá zjistiť údaj o trestní minulosti pachatele, kdy pro potřeby našeho výzkumu budou směrodatné údaje o trestném činu zanedbání povinné výživy podle ustanovení § 213 trestního zákona. V rejstříku jsou zobrazeny jen ty údaje, u kterých byl pachatel pravomocně odsouzen.

Vyhodnocení předpokladu č. 2

Předmětná data pro vyhodnocení předpokladu jsou obsažena v tabulce č. 6. Vyhodnocením tohoto předpokladu bylo zjištěno, že z celkové skupiny pachatelů nebyl nikdy v minulosti trestán, tedy že má čistý rejstřík trestů jen 33,35 % pachatelů, tedy 23 pachatelů, což je poměrně malé množství. Z toho vyplývá, že celkem 66,65 % pachatelů, tedy 46 pachatelů bylo někdy v minulosti pravomocně odsouzeno pro jakýkoliv trestný čin. Pro naše potřeby byli ze skupiny identifikováni pachatelé s trestní minulostí ve vztahu k § 213 trestního zákona, kdy se jednalo o skupinu celkem 31 pachatelů, kdy to představuje 44,93 % z celku sledovaných pachatelů. Z této skupiny bylo jen 7 pachatelů, kteří byli trestáni jen za zanedbání povinné výživy, ostatní část ve výši 24 pachatelů, což představuje 34,78 % z celkového množství byla trestána jak za zanedbání povinné výživy tak i za ostatní trestné činy.

Na základě provedeného vyhodnocení je možno konstatovat, že předpoklad č. 2 se **n e p o t v r d í l.**

Předpoklad č. 3

„Předpokládáme, že pachatelé trestného činu zanedbání povinné výživy využili doby do vynesení rozsudku soudem a dodatečně splnili svoji zákonnou povinnost dle ustanovení § 214 trestního zákona a to ve více jak 70 % případů.“

Pro vyhodnocení tohoto předpokladu, bylo nejdříve třeba zjistit jakou formou byl jednotlivý případ ukončen. A to zda bylo ve věci pravomocně rozhodnuto soudem, nebo zda v průběhu trestního řízení bylo ve věci rozhodnuto jiným zákonným způsobem na základě zjištěných skutečností či dodatečnému splnění zákonné povinnosti ze strany pachatele za využití institutu účinné lítosti obsažené ve znění ustanovení § 214 trestního zákona. V průběhu trestního řízení do rozhodnutí soudem připadají některé možnosti zastavení a to odložením policejním orgánem podle ustanovení § 159a/1 trestního řádu kdy se nejedná o trestný čin a to z důvodu, že byla povinnost dodatečně splněna, dále zastavením trestního stíhání státním zástupcem podle ustanovení § 172/1f trestního řádu, kdy byla povinnost dodatečně splněna a poslední možností je zproštění obžaloby soudem podle ustanovení § 226 e trestního řádu.

Vyhodnocení předpokladu č. 3

Předmětná data pro vyhodnocení předpokladu jsou obsažena v tabulce č. 10 a grafu č. 4. Vyhodnocením předpokladu bylo zjištěno, že u 12 pachatelů nebyla věc pravomocně skončena, což představuje celkem 17,39 % pachatelů, kdy se jedná o případy u kterých ještě neproběhlo soudní líčení, ale pro naše potřeby bude tato skupina zařazena mezi pachatele, kteří nevyužili svoji možnosti o účinné lítosti a dodatečně nezaplatila dluh na výživném. Další skupinou jsou pachatelé, u kterých bylo pravomocně rozhodnuto, že se dopustili trestného činu zanedbání povinné výživy, kdy se jedná o 57,97 % pachatelů čili 40 pachatelů, kdy se jedná o rozhodnutí trestním příkazem ve výši 26 pachatelů a 14 pachatelů slyšelo vynesení rozsudku. U 4 pachatelů byla věc v začátku trestního řízení odložena podle ustanovení 159a/1 trestního řádu. Z výše uvedeného vyplývá, že celkem 13 pachatelů v průběhu trestního řízení v jednotlivých fázích využilo svojí možnosti a dodatečně si splnili svoji vyživovací povinnost, kdy se jedná o 18,84 % pachatelů.

Na základě provedeného vyhodnocení je možno konstatovat, že předpoklad č. 3 se **n e p o t v r d í l.**

ZÁVĚREČNÉ SHRNUÍ

Tato bakalářská práce se zabývala problematikou zanedbávání povinné výživy. V její základní teoretické části byla zaměřena na základní podstatu problému zanedbání povinné výživy, kdy byla tato oblast popsána na základě dostupné odborné literatury a vlastních zkušeností. V teoretické části byly popsány z jakých pramenů práva vychází samotná vyživovací povinnost, ať už z občanského či trestního práva. Dále byly popsány jednotlivé druhy vyživovacích povinností, samotný pojem výživného, jeho specifika, charakteristiky, vztahy mezi jednotlivými druhy výživy, jakou plní společenskou funkci, jaké je zakotvení v trestním zákoně. Tato problematika byla popsána hlouběji a obšírněji a zasazena do kontextu trestně právní roviny.

Cílem praktické části bakalářské práce bylo potvrdit předpoklady, které byly stanoveny na začátku výzkumu. Cílem výzkumu bylo zjistit, zda většina pachatelů využívá toho, že jsou pracovně nezařaditelní, nebo-li nezaměstnaní a na tuto skutečnost hřeší. Dále zda se tohoto jednání dopouštějí opakovaně a v neposlední řadě jak je využíván institut účinné lítosti, který je součástí trestního zákona, kdy dává možnost dodatečně si splnit svoji zákonnou povinnost bez potrestání.

Nepodařilo se potvrdit předpoklad, že většina pachatelů je neekonomicky činná, ale je to i tak vysoké procento ze všech pachatelů, kdy to sebou přináší i další společenské, ekonomické a sociální problémy pro společnost. Neboť tyto osoby nevytvářejí žádnou ekonomickou činnost, pouze se vezou v systému bez vlastního přičinění a spoléhají na stát, který musí za ně nést část nákladů za jejich nezodpovědnost. Toto sebou nese další důsledky v dlouhodobé nezaměstnanosti a sociálního vyčlenění, kdy tyto osoby snáze sklouznou na hranu zákona a páchají pak další jinou i závažnější kriminalitu za účelem zajištění si obživy.

Sice se u druhého předpokladu nepodařilo potvrdit, že většina pachatelů již byla v minulosti trestána za trestný čin zanedbání povinné výživy, kdy to bylo pouze „44 %“, ale co bylo zarážejí na celé věci bylo to, že celkem 46 pachatelů, což představuje závratných 67

% mělo co již dočinění se zákonem, ať už s výživou či s jiným druhem trestné činnosti, čili byli pravomocně odsouzeni. Toto sebou nese také další negativní dopady na společnost se zvýšenými náklady na tyto osoby, ať už v podobě jejich umístění ve věznicích či následné resocializaci, nebo-li jejich pospenitenciární péči.

Nebyl potvrzen ani třetí předpoklad, kdy je u toho zarážející, že pouhých 19 % pachatelů v průběhu celého trestního soudního řízení dodatečně splnilo svoji zákonnou povinnost a využilo možnosti, které dává trestní zákon v institutu účinné lítosti.

Na tuto svoji možnost, dodatečného splnění si svojí povinnosti, která jim byla určena rozsudkem soudu při určování výživného, reagovalo v průběhu celého procesu od podání trestního oznámení, přes proces vyšetřování a dokazování až do stádia rozhodnutí soudu jen velmi malé množství pachatelů. Je zde vidět velká disproporce mezi skupinou pachatelů, kteří nevyužili možnosti dodatečného splnění této povinnosti a skupinou pachatelů, kteří jsou ekonomicky činní. Je vidět, že problém není v otázce finančních prostředků pachatelů, ale spíše v jejich morálních pohledech na samotnou věc a tou je neplacení výživného. Bylo to vidět z jejich přístupu v celém průběhu vyšetřování a dokazování, kdy se k otázce svoji vinny stavěli rezervovaně až pohrdavě. Věc pro ně skončila rozchodem či rozvodem a to co následuje poté již pro ně nemá žádný význam.

4

NÁVRH NA OPATŘENÍ

Na základě analýzy všech získaných informací vyplynuly do praxe tyto poznatky a navrhovaná opatření:

- ❖ Mezi základní navrhované opatření, je aby **nebyla rušena** trestnost činu zanedbání vyživovací povinnosti a nahrazována občansko-právními postupy, tak jak to navrhuji někteří odborníci, neboť jen hrozba sankcí a uvězněním může alespoň u části pachatelů být účinná.
- ❖ Dále, aby byla **více dávána možnost** pachatelům ve využívání institutu účinné lítosti jinou formou než finanční, protože velká část pachatelů je nemajetných, bez pracovních možností, ale formou třeba obecně prospěšných prací pro stát či obec by mohli tento dluh umazávat, s tím, že by za to dostávali nějakou finanční náhradu, kterou by stát recipročně posílal poškozeným.
- ❖ Dále by bylo žádoucí, aby za ty osoby, které si řádně neplní svoji vyživovací povinnost, **převzal odpovědnost stát**, kdy by následně po těchto osobách vymáhal jejich závazky, neboť stát má větší možnosti ve vymáhání těchto pohledávek. A to z toho důvodu, že osoby podávající trestní oznámení na pachatele vesměs tyto peníze potřebují pro řádnou výchovu dětí a takto se jim nedostávají finanční prostředky na jejich výchovu, kdy se dostáváme zase na začátek dalšího problému, kdy takový jedinec nedosáhne na odpovídající vzdělání, které ač máme bezplatné vzdělání něco stojí. Následně se ocitne v sociální izolaci, ač by měl dispozice na další vzdělávání a tím i na lepší pracovní uplatnění, nemá prostředky a ocitá se okraji společnosti, která se o takovou osobu musí přes různé sociální dávky starat. Z toho vyplývá, že vše s něčím souvisí a je na něčem závislé, i když to není na první pohled patrné

5

SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

Monografie

1. DUDOVÁ, R., HASTRMANOVÁ, Š. *Otcové, matky a porozvodová péče o děti*. 1. vydání. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007. Počet stran 129. ISBN 978-80-7330-124-8.
2. HRUŠÁKOVÁ, M. *Rodinné právo v aplikační praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2000. Počet stran 41. ISBN 80-7179-293-4.
3. HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1998. Počet stran 314. ISBN 80-210-1809-7.
4. FRANCOVÁ, M., DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2008. Počet stran 243. ISBN 978-80-7357-350-8.
5. JELÍNEK, J., SOVÁK, Z. *Trestní zákon a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 24. vydání. Praha: Linde, 2006. ISBN: 80-7201-450-1.
6. JELÍNEK, J., et al. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. Počet stran 1216. ISBN: 978-80-87212-22-6.
7. KNAPOVÁ, M., ŠVESTKA, J. a kol. *Občanské právo hmotné*. 3. vydání. Praha: ASPI Publishing, 2002. Počet stran 332. ISBN: 80-86395-44-8.
8. NOVÁ, H., TĚŽKÁ, O. *Vyživovací povinnost*. 1. vydání. Praha: Linde, 1995. ISBN 80-85647-84-2.

9. NOVÁ, H., VELEHRACH, M. *Rodinné vztahy v soudní praxi*. 1. vydání. Praha: Prospektrum, 1995. Počet stran 276. ISBN 80-7175-030-1.
10. NOVOTNÝ, F., et al. *Trestní právo hmotné*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. Počet stran 379. ISBN 978-80-7380-083-3.
11. NOVOTNÝ, F., et al. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. Počet stran 410. ISBN 978-80-7380-237-0.
12. RADVANOVÁ, S., ZUKLÍKOVÁ, M. *Kurs občanského práva. Instituty rodinného práva*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 1999. Počet stran 242. ISBN 80-7179-182-2.
13. VRABEC, J., PLECITÝ, V. *Základy občanského práva*. 1. vydání. Praha: Prospektrum, 1996. Počet stran 208. ISBN: 80-7175-039-5.
14. VRCHA, P. *Soukromoprávní vztahy v judikatuře Ústavního soudu České republiky*. 1. vydání. Praha: Linde, 2000. ISBN 80-7201-229-0.

Zákony a jiné právní předpisy

15. Zákon č. 140/1961 Sb., *trestní zákon*, ve znění pozdějších změn.
16. Zákon č. 141/1961 Sb., *o trestním řízení soudním, trestní řád*, ve znění pozdějších změn.
17. Zákon č. 94/1963 Sb., *o rodině*, ve znění pozdějších změn.
18. Zákon č. 40/2009 Sb. *trestní zákoník*, ve znění pozdějších změn

Webové odkazy a zdroje online

19. *Res iudicata*. ABZ.slovník cizích slov. [online]. 2009. [cit.2009-11-17]. Dostupné na WWW: <<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/res-iudicata>>.
20. *Rekodifikace*. ABZ.slovník cizích slov. [online]. 2009. [cit.2009-11-19] Dostupné na WWW.: <<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/rekodifikace>>.

21. *Subsidiární*. ABZ.slovník cizích slov.[online].2009.[cit.2009-11-19] Dostupné na WWW:
<<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/subsidiarni>>.
22. *Co je co*. [online].2009.[cit.2009-11-17] Dostupné na WWW:
<http://www.cojeco.cz/index.php?s_term=&s_lang=2&detail=1&id_desc=14896>.
23. *Pro-praeterito-alitur*. Leccos.[online].2009.[cit.2009-11-18] Dostupné na WWW:
<<http://leccos.com/index.php/clanky/nemo-pro-praeterito-alitur>>.
24. *Přečin*.Pecina,iuridictum.[online].2009.[cit.2009-11-20] Dostupné na WWW:
<<http://iuridictum.pecina.cz/w/Přečin>>.
25. *Zločin*.Pecina,iuridictum.[online].2009.[cit.2009-11-20] Dostupné na WWW:
<<http://iuridictum.pecina.cz/w/Zločin>>.
26. *Zákony*. Portál veřejné správy České republiky.[cit.2009-listopad,prosinec] Dostupné na WWW:
<http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/_s.155/6966/place>.
27. *Právní rádce*, ihned.[online].2009.[cit.2009-11-20] Dostupné na WWW:
<<http://pravniradce.ihned.cz/c1-38730700-novy-trestni-zakonik-c-40-2009-sb>>.
28. *Sagit ,lexicon hesel*. [online].2009. [cit.2009-11-15] Dostupné na WWW:
<http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=151&typ=r&levelid=oc_459.htm>.
29. *Formální znaky*. Wikipedia. [online].2009.[cit.2009-11-18] Dostupné na WWW:
<[http://cs.wikipedia.org/wiki/Trestný_čin_\(trestní_právo\)#Form.C3.A1ln.C3.AD_str.C3.A1nka_trestn.C3.A9ho_.C4.8Dinu](http://cs.wikipedia.org/wiki/Trestný_čin_(trestní_právo)#Form.C3.A1ln.C3.AD_str.C3.A1nka_trestn.C3.A9ho_.C4.8Dinu)>.
30. *Kodifikace*. Wikipedia.[online].2009.[cit.2009-11-19] Dostupné na WWW:
<<http://cs.wikipedia.org/wiki/Kodifikace>>.
31. *Kogentní*. Wikipedie. [online].2009[cit.2009-11-15] Dostupné na WWW:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Kogentní_právní_norma>.

32. *Trestný čin*. Wikipedia.[online].2009.[cit.2009-11-18] Dostupné na WWW:

< [http://cs.wikipedia.org/wiki/Trestn%C3%BD_%C4%8Din_\(trestn%C3%AD_pr%C3%A1vo\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Trestn%C3%BD_%C4%8Din_(trestn%C3%AD_pr%C3%A1vo))>.

33. *Ze zákona, podle práva*. ABZ.slovní cizích slov.[online].2009. [cit.2009-11-15]

Dostupné na WWW:

<<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/ex-lege>>.